

"DET GIVER LIDT MERE RO OPPE I HOVEDET"

Kvalitativ evaluering af DGI's projekt
STU - i bevægelse med naturen

Astrid Ishøi, Trine Top Klein-Wengel og Søren Andkjær

2020:4

"Det giver lidt mere ro oppe i hovedet"

Kvalitativ evaluering af DGI's projekt

STU - i bevægelse med naturen

Astrid Ishøi

Trine Top Klein-Wengel

Søren Andkjær

**”Det giver lidt mere ro oppe i hovedet”. Kvalitativ evaluering
af DGI’s projekt *STU - i bevægelse med naturen***

Astrid Ishøi, Trine Top Klein-Wengel og Søren Andkjær
Forskningsenheden Active Living,
Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Udgivet 2020
ISBN 978-87-93669-96-3 (trykt version)
ISBN 978-87-93669-97-0 (pdf)

Serie: Movements, 2020:4
Serieudgiver: Institut for Idræt og Biomekanik

Forsidefoto: Getty Images/Mirko Pradelli/EyeEm
Fotos i øvrigt: Maja Damgaard

Tryk: Print & Sign, Odense

Rapporten præsenterer den kvalitative evaluering af projektet *STU – i bevægelse med naturen*, som har været et samarbejde mellem DGI Storstrømmen og Næstved Sociale Virksomhed. Projektet er støttet af midler fra Friluftsrådet.

Tak til DGI’s projektleder Maja Damgaard for samarbejde undervejs i processen. Tak til Næstved Sociale Virksomhed og Næstved STU for imødekommenhed og fleksibilitet i samarbejdet. Tak til Lone Bolwig for opsætning og layout af rapporten.

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	5
Introduktion	7
Evaluerings formål	7
Læsevejledning.....	8
1 Organisation og projektindhold	9
1.1 STU – i bevægelse med naturen – projektet og formålet	9
1.2 Indsatsernes opbygning og status på projektet	9
1.2.1 Certificeringsforløb for det pædagogiske personale.....	10
1.2.2 Samarbejde med outdoor-foreninger og naturvejledere	11
1.2.3 Udvikling af naturbase	11
1.2.4 Dokumentation og evaluering	12
2 Begreber og teoretisk ramme.....	13
2.1 Natur.....	13
2.1.1 Naturforståelse.....	13
2.2 Trivsel.....	14
3 Metodiske overvejelser	15
3.1 Interview og observation.....	15
3.1.1 Gruppeinterviews med involverede projektaktører	16
3.1.2 Fokusgruppeinterview med og observation af STU-elever	17
3.2 Analysestrategi	18
3.3 Begrænsninger	18
4 Resultater	20
4.1 Implementeringen af indsatserne - certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet.....	20
4.1.1 Certificeringsforløbet.....	20
4.1.2 Foreningssamarbejdet.....	25
4.1.3 Opsummering.....	32
4.2 Indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel.....	33
4.2.1 Fællesskab	33
4.2.2 Kompetencer	35
4.2.3 Natur og naturforståelse.....	37
4.2.4 Det pædagogiske personale og foreningsinstruktørerne.....	39
4.2.5 Opsummering	41

5 Diskussion og anbefalinger.....	43
5.1 Certificeringsforløbet	43
5.2 Foreningssamarbejdet	44
5.3 STU-elevernes trivsel.....	47
5.4 Metodiske tilgange	49
5.5 Den afsluttede evaluering.....	49
6 Konklusion.....	51
6.1 Certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet.....	51
6.2 Indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel.....	52
6.3 Fremadrettede udfordringer	53
Referencer	54
Bilag.....	57

Sammenfatning

DGI Storstrømmen har i samarbejdet med Næstved Sociale Virksomhed (NSV) forsøgt at implementere brugen af natur for NSV's Særlig Tilrettelagt Ungdomsuddannelse (STU) gennem projektet *STU – i bevægelse med naturen*. Projektets formål har været at understøtte og forbedre STU-elevers trivsel gennem aktiviteter i naturen. Dette er forsøgt opfyldt gennem tre specifikke indsatser 1) et certificeringsforløb af det pædagogiske personale, 2) samarbejde med outdoor-foreninger og naturvejledere, samt 3) udvikling af en naturbase.

Formålet med evalueringen af *STU – i bevægelse med naturen* har været at belyse, hvordan STU-elevers trivsel kan styrkes gennem forløb i naturen med de tre nævnte indsatser. Der har været fokus på selve implementeringen af indsatserne (processen) og STU-elevers trivsel (betydningen). Da DGI og STU ikke er nået i mål med foreningssamarbejdet og naturbasen, er projektet blevet forlænget med et år. Evalueringen er derfor blevet en midtvejsevaluering med fokus på certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet, samt STU-elevers trivsel i forhold til projektet på nuværende tidspunkt.

I evalueringen er anvendt kvalitative metoder med brug af fokusgruppe- og gruppeinterviews, samt observation. Der er blevet foretaget gruppeinterviews med projektgruppen, det pædagogiske personale og instruktører fra to foreninger, samt observation og fokusgruppeinterviews med tre elevgrupper. Evalueringen bygger på STU-elevers egen vurdering af projektets betydning for dem, og det er generelt de mest ressourcerstærke elever som har deltaget i evalueringen. Evalueringen kan ikke sige noget om overførbareheden eller langtids-effekten af indsatserne.

Certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet

Resultaterne fra midtvejsevalueringen viser, at både projektgruppen og det pædagogiske personale har en oplevelse af, at certificeringsforløbet har været relevant og vellykket. Personalets giver udtryk for, at de har fået nye kompetencer gennem certificeringen og dermed er blevet mere trygge ved at lave aktiviteter i naturen. Det er deres oplevelse, at de i højere grad gør brug af naturen end tidligere og at det er blevet mere meningsfuldt for dem at være i naturen. Samtidig er det personalets oplevelse, at underviserne på certificeringsforløbet har haft en begrænset erfaring med STU-målgruppen, hvilket har været problematisk. Fx har de naturaktiviteter, personalet er blevet præsenteret for, ikke altid været direkte overførbare til STU-eleverne og de ville gerne have haft værktøjer til at tilpasse aktiviteterne efter målgruppen.

Foreningssamarbejdet har været meget mangelfuldt. Der er blevet etableret samarbejde med Næstved Skytteforening og en MTB-instruktør, men begge tiltag er problematiske i forhold til projektets intentioner. Samarbejdet med Skytteforeningen er problematisk, da skytteforeningen ikke kan karakteriseres som en outdoor-forening (ingen naturinddragelse) og samarbejdet med MTB-instruktøren er ikke foregået i foreningsregi. Både projektgruppen og det pædagogiske personale er dog positive omkring foreningstanken, da de mener, det giver STU-eleverne mulighed for at blive en del af nye sociale fællesskaber. Spørgsmålet er imidlertid, om det er meningsfuldt for STU-eleverne at være i en forening eller om alternative løsninger som fx selvorganiserede grupper eller særlige hold i en forening, vil have større effekt. Dertil kommer, at det er vanskeligt at finde egnede outdoorforeninger, der har interes-

sen, kompetencerne, aktiviteterne og strukturen til at indgå i samarbejdet på en meningsfuld måde.

STU-elevernes trivsel

Indsatserne synes at have en positiv betydning for STU-elevernes trivsel. Den øgede trivsel fremtræder dog tydeligst gennem naturaktiviteterne initieret på baggrund af certificeringen, mens foreningssamarbejdet ikke på samme måde bidrager hertil. Særligt fire områder har betydning for STU-elevernes trivsel: fællesskabet, kompetencer, natur og naturforståelse og det pædagogiske personale og instruktørerne.

Det er elevernes oplevelse, at de har lært hinanden bedre at kende, er blevet tættere knyttet til hinanden og har fået stærkere venskaber gennem naturindsatserne, fordi de er sammen på en anden måde i naturen (*fællesskabet*). Indsatserne har bidraget med flere succesoplevelser for eleverne, som har erfaret, at de er gode til noget (*kompetencer*). Særligt for de mindre fagligt stærke elever, har det betydning, at de oplever at få kompetencer, som kan anvendes i naturen. Det giver dem en anerkendelse, som de kan tage med sig i andre sammenhænge. *Naturen* udgør et nyt rum for størstedelen af eleverne, som de ikke har så stort kendskab til og dermed ikke er helt trygge ved. Alligevel er det elevernes oplevelse, at det at være i naturen påvirker deres trivsel i en positiv retning. De oplever at få mere ro i hovedet, mere overskud og at sanserne bringes i spil. Nogle af eleverne mener, at naturaktiviteterne har ændret deres relation til naturen, så de oplever en større forbundethed til naturen og en større tryghed ved at være i naturen. Det er elevernes oplevelse, at *det pædagogiske personale* udgør en tryk ramme og bidrager med humor og glæde til naturaktiviteterne.

Fremadrettede udfordringer og anbefalinger

Der er flere forhold, som det er nødvendigt at være særlig opmærksom på og forholde sig kritisk til i relation til det videre arbejde med projektet og andre evt. lignende projekter.

UDFORDRING	ANBEFALING	
Certificeringsforløbet	Naturaktiviteterne har ikke i tilstrækkelig grad være tilpasset STU-eleverne og har ikke rummet mulighed for differentiering	I certificeringsforløb bør de præsenterede aktiviteter være tilpasset målgruppen og der skal undervises i metoder og værktøjer til udvikling og tilpasning af aktiviteter.
Forenings-samarbejdet	Samarbejdet er ikke blevet gennemført som intenderet, og det er vanskeligt at finde egnede outdoor-foreninger.	Der bør afsættes tid og ressourcer til at udvikle foreningssamarbejdet, fx til kompetenceopbygning. Der kan med fordel afprøves andre og nye måder at forankre indsatserne.
	Der kan stilles spørgsmål til, om foreningstanken er forlignelig med STU-eleverne.	
STU-elevernes trivsel	Det er usikkert om STU-eleverne er i stand til at overføre den oplevede trivsel gennem naturaktiviteterne til deres hverdagsliv?	Den afsluttende evaluering bør undersøge overførbareheden af elevernes oplevede trivsel gennem en længerevarende periode.
Metodisk	Brug af fokusgruppeinterview med STU-eleverne har vist sig udfordrende, da eleverne har haft vanskeligt ved at deltage i disse. Det er primært de mest ressourcestærke, som har deltaget.	Observation kan med fordel gøres til den primære metode og suppleres med individuelle interviews. Der bør inddrages elever med forskellige udfordringer.

Introduktion

Denne rapport indeholder en kvalitativ evaluering af projektet *STU – i bevægelse med naturen*, hvor DGI Storstrømmen i samarbejde med Næstved Sociale Virksomheds ungdomsuddannelse STU arbejder med at implementere brugen af natur i skolens hverdag. STU (Særlig Tilrettelagt Ungdomsuddannelse) er en 3-årig ungdomsuddannelse, der retter sig mod unge mellem 18 og 25 år, som ikke kan drage nytte af det ordinære uddannelsessystem grundet fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser, samt sociale udfordringer. De unge kæmper med at få uddannelse, job, fritid og bolig til at hænge sammen (NSV, u.å.c). Projektets formål er at understøtte glæde og trivsel blandt STU-eleverne ved at arbejde med kropslig dannelse og positive bevægelsesoplevelser i og med naturen. Ønsket er, at eleverne skal opleve naturen som en tryk og kendt arena, hvilket er forsøgt opfyldt gennem tre specifikke indsatser 1) et kompetence- og uddannelsesforløb af det pædagogiske personale (certificering), 2) samarbejde med outdoor-foreninger og naturvejledere, samt 3) udvikling af et trykt og frit opholdssted i naturen (en naturbase).

Evalueringsformål

Formålet med evalueringen af *STU – i bevægelse med naturen* er at undersøge, hvordan STU-elevens trivsel kan styrkes gennem forløb i naturen med de tre nævnte indsatser. Følgende undersøgelses spørgsmål er anvendt til at belyse formålet:

- Hvordan er indsatserne blevet implementeret?
- Hvordan har samarbejdet mellem aktørerne været i udviklingen af indsatserne?
- Hvordan vurderer projektaktørerne implementeringen af de tre indsatser?
- Hvilken betydning har projektet haft for STU-elevens trivsel?
- Hvilke dele af projektet har særlig betydning for STU-eleverne?
- Hvordan bidrager projektet til at øge STU-elevens naturforståelse?

Evalueringen har således fokus på implementeringen af- og processerne i de tre konkrete indsatser, og undersøger, hvordan projektlederen og projektgruppen, det pædagogiske personale og foreningsinstruktørerne har anvendt naturen til at fremme STU-elevens trivsel og naturforståelse. Evalueringen af indsatsernes betydning tydeliggør, hvilken betydning STU-eleverne oplever, at projektet har haft for deres trivsel og naturforståelse.

Projektet er blevet forlænget med et år, hvilket betyder, at evalueringen kommer til at fungere som en midtvejsevaluering. Dette skyldes, at projektet endnu ikke er kommet i mål med foreningssamarbejdet og naturbasen (Bilag 3), hvorfor evaluering af disse indsatser er mangelfuld. Evalueringen er gennemført fra oktober 2019 til februar 2020.

Læsevejledning

Den detaljerede og omfattende indholdsfortegnelse giver mulighed for at gå direkte til udvalgte og relevante dele af midtvejsevalueringen. Det fulde billede fås dog udelukkende ved at læse evalueringen i sin helhed. Denne består overordnet af seks afsnit.

I afsnit 1 *Organisation og projektindhold* præsenteres DGI som organisation, samt selve organiseringen og forløbet af *STU – i bevægelse med naturen* på baggrund af det halvandet år, projektet har forløbet.

I afsnit 2 *Begreber og teoretisk ramme* defineres relevante begreber og teoretiske greb, der er fundet væsentlige i arbejdet med midtvejsevalueringen.

I afsnit 3 *Metodiske overvejelser* beskrives og diskuteres de metodiske valg, der er foretaget i forbindelse med midtvejsevalueringen.

I afsnit 4 *Resultater*, som er rapportens centrale afsnit, følger en præsentation af resultaterne på baggrund af analysen af empirien. I relation til formålet med midtvejsevalueringen behandles implementeringen af indsatserne med fokus på certificeringsforløbet og forenings-samarbejdet, samt indsatsernes betydning for STU-elevers trivsel.

I afsnit 5 *Diskussion og anbefalinger* præsenteres en diskussion af udvalgte tematikker fra evalueringen med inddragelse af relevant teori. På baggrund af diskussionen præsenteres løbende en række anbefalinger til det videre arbejde med projektet og den afsluttende evaluering.

I afsnit 6 *Konklusion* opsummeres de væsentligste resultater i relation til formålet med midtvejsevalueringen.

1 Organisation og projektindhold

DGI er en nonprofitorganisation, der i mere end 150 år har arbejdet tæt sammen med lokale foreninger om at gøre danskerne mere aktive. DGI samarbejder med mere end 6.400 foreninger og 100.000 frivillige. DGI er med over 1,6 millioner medlemmer Danmarks næststørste idrætsorganisation og rummer alle målgrupper – fra børn til seniorer, fra begyndere til rutinerede idrætsfolk.

DGI arbejder målrettet for at styrke motion og breddeidræt i Danmark. Dette sker bl.a. gennem afholdelsen af kurser, samt udvikling af koncepter og aktiviteter i samarbejde med lokale idrætsforeninger med udgangspunkt i danskernes behov og muligheder. Det er DGI's mål at styrke de frivillige foreninger som ramme for idræt med vægt på fællesskab, udfordring og sundhed, og derigennem fremme foreningslivets folkeoplysende kvaliteter og engagere flest mulige i idræt. DGI's aktiviteter bygger på en tro på, at glæden ved og motivationen for idræt styrkes gennem fællesskabet (DGI, u.å.a). Derudover har DGI gennem de seneste år fået et stort fokus på naturen og arbejder med udendørs aktiviteter og tiltag, fx gennem DGI Outdoor (DGI, 2018).

1.1 STU – i bevægelse med naturen – projektet og formålet

Projektet *STU – i bevægelse med naturen* er et udviklingsforløb faciliteret af DGI for STU-eleverne på Næstved STU og det pædagogiske personale. Formålet med projektet er overordnet at bruge naturen til at understøtte trivsel og glæde blandt STU-eleverne gennem kropslig dannelse og positive bevægelsesoplevelser. Målet er, at eleverne får en mere aktiv hverdag på uddannelsen såvel som i fritiden, og oplever ”... øget bevægelsesglæde, øget mental og social sundhed, øget kropslige kompetencer, selvtillid og motivation, oplevelse af frihed og tryghed, tilknytning til det lokale foreningsliv, samt oplever naturen som en tryk og kendt arena...” (Bilag 1). Derudover skal projektet bidrage til, at det pædagogiske personale opnår viden, færdigheder og fortrolighed med at arbejde med kropslig dannelse, trivsel og positive bevægelsesoplevelser i naturen. Samtidig skal samarbejdet på tværs af personalegruppen samt mellem Næstved STU og det lokale foreningsliv styrkes (Bilag 1). Det er Næstved STU's eget ønske at opnå en stærk profil med fokus på bevægelse, trivsel og læring. Dette skal ske gennem udvikling af et fælles sprog og en fælles forståelse for, hvordan natur og bevægelse bliver en integreret del af undervisningen, så STU-eleverne motiveres til natur og bevægelse i deres hverdagsliv (NSV, u.å.a). For DGI er ambitionen, at projektet bidrager til udviklingen af et koncept, som kan udrulles til andre STU-uddannelser (Bilag 1), samt at flere unge bliver aktive, gerne i foreningernes fællesskaber (DGI, u.å.c).

1.2 Indsatsernes opbygning og status på projektet

Projektet *STU – i bevægelse med naturen* startede i august 2018. Udover et fokus på at implementere de tre indsatser (certificering, foreningssamarbejde og naturbasen), har DGI haft

fokus på at dokumentere projektet samt at få det evalueret eksternt. I september 2019 besluttede styregruppen at udskyde afslutningen af projektet til udgangen af 2020. Årsagen til beslutningen var, at det krævede længere tid at nå i mål med to ud af de tre indsatser i projektet: Dels var samarbejdet med lokale outdoorforeninger meget sparsomt og dels var naturbasen endnu ikke etableret (Bilag 3). Forløbsoversigt før og efter forlængelsen af projektet fremgår af følgende tabel.

FORLØBSOVERSICHT – EN TIDSPLAN	2018		2019				2020			
	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Oprindelig tidsplan										
Certificeringsforløb for det pædagogiske personale										
Samarbejde med outdoorforeninger og naturvejledere										
Udvikling af naturbase										
Dokumentation af projektet										
Evaluerings af projektet v. Active Living, SDU										
Ny tidsplan										
Certificeringsforløb for det pædagogiske personale										
Recertificering af det pædagogiske personale										
Samarbejde med outdoorforeninger og naturvejledere										
Udvikling af naturbase										
Dokumentation af projektet										
Evaluerings af projektet v. Active Living, SDU										
Afsluttende (intern) evaluering af projektet										

1.2.1 Certificeringsforløb for det pædagogiske personale

DGI's certificeringsforløb¹ har bestået af seks moduler á tre timers undervisning. Mellem hvert modul har personalet afprøvet øvelser og aktiviteter med STU-eleverne. Ved det efterfølgende modul er der blevet fulgt op på personalets oplevelser og erfaringer (Bilag 2). Det er projektlederen og DGI's egne undervisere, der, i samarbejde med Næstved naturvejleder, har stået for forløbet. Det er planen, at der årligt afholdes opfølgende re-certificeringer med personalet ud fra behov samt nye lærings- og interesseområder. Næstved STU er den første STU, der gennemgår DGI's certificeringsforløb, og der ligger derfor også en del læring i projektet for DGI (Bilag 1). Certificeringen er forløbet planmæssigt.

¹ Certificeringsforløbet er velafprøvet til dagplejer, børnehaver og skoler, men nyt i STU-sammenhæng.

1.2.2 Samarbejde med outdoor-foreninger og naturvejledere

Planen har været at etablere et samarbejde mellem Næstved STU, lokale naturvejledere og outdoor-foreninger (spejder, kano/kajak, bueskydning, mountainbike (MTB), orienteringsløb, løb, yoga i det fri mv.) gennem samarbejdsmodellen ”DGI FOKUS”². Samarbejdet skal være med til at forbedre STU-elevernes muligheder for et aktivt friluftsliv samt give dem naturoplevelser. Udvalgte elever går til idræt eller fritidsaktiviteter i de lokale foreninger sammen med en fra personalet eller som føl hos en naturvejleder. Målet har været at etablere et samarbejde med minimum fem foreninger, som også vil fortsætte efter endt projektperiode. Derudover skal 30 STU-elever have deltaget i foreningslivet med støtte fra personalet og 10 STU-elever skal fortsætte deres aktiviteter i en forening.³

Det har dog taget længere tid end forventet at etablere samarbejde mellem Næstved STU og omkringliggende outdoorforeninger. *”Der er skabt et godt samarbejde med Næstved Skytteforening, hvor en gruppe elever går til skydning en gang om ugen sammen med deres pædagoger. En instruktør fra foreningen Pingel MTB Race & Fun har hjulpet STU i gang med MTB og uddannet to pædagoger til selv at cykle med en gruppe elever hver uge. Træningen foregår dog ikke sammen med Pingel MTB Race & Fun endnu.”* (Bilag 3). Udfordringen har været at finde outdoorforeninger, som har haft mulighed for at tage imod STU-eleverne og det pædagogiske personale i dagtimerne. Samtidig er det ikke blevet prioriteret af det pædagogiske personale i en travl hverdag. Yderligere har der i projektperioden været udskiftning af personalet, hvilket også har udfordret processen (Bilag 3). I forhold til samarbejdet med naturvejledere, har der kun været et enkelt forløb, hvor en elev har fulgt en naturvejleder tre gange. Derfor er dette ikke medtaget i resultaterne.

1.2.3 Udvikling af naturbase

Gennem et samarbejde mellem Næstved Kommunes naturvejledere, det pædagogiske personale og STU-eleverne er der blevet arbejdet på at udvikle en naturbase⁴. Målet med naturbasen er at skabe et fristed og et trygt rum i naturen, som det pædagogiske personale på Næstved STU kan gøre brug af i undervisningen og hvor de unge selv kan søge hen og lave friluftslivsaktiviteter i deres fritid.

Arbejdet med naturbasen har forløbet siden projektets start i 2018. NSV ejer en bynær gård med tilhørende grund. *”Derfor har det givet bedst mening for NSV at STU’s naturbase blev etableret på netop den grund, da det er deres egen grund, som de kan bestemme over og udvikle, så den passer til netop deres målgruppe og de aktiviteter de ønsker at igangsætte.”* (Bilag 3). Det har dog taget længere tid end forventet at få truffet de afgørende beslutninger

2 ”DGI FOKUS” er en model for samarbejdet mellem skoler og foreninger med fokus på et inklusionsperspektiv. Modellen er afprøvet i forskellige idrætter og på skoler over hele landet. Målgruppen er børn og unge med særlige behov (specielt ADHD). Erfaringerne viser, at foreningsdeltagelse i skoletiden giver børn vigtige succesoplevelser, som har betydning for den enkeltes koncentration, relationer og trivsel (DGI. u.å.b).

3 På baggrund af midtvejsevalueringen virker det urealistisk, at det skulle være muligt at nå de kvantitative mål for foreningssamarbejdet. Samtidig er det et bevidst valg ikke at have fokus på de kvantitative mål i evalueringen, da denne er kvalitativ. Derudover vil det ikke være muligt at vurdere pga. tidsperspektivet.

4 Naturbaser er et koncept, som er indført i Næstved Kommune. Kommunen har 10 naturbaser, som er områder i naturen, der kan indeholde forskellige faciliteter, fx bålhus, shelters, toilet, mm. Naturbaserne er til offentligt brug og ved hver naturbase er et grejskur, som det er muligt at få adgang til ved bookning af basen (Naturvejlederne, u.å).

og efterfølgende opnå de nødvendige byggetilladelser. Naturbasen er hverken færdigudviklet eller taget i brug endnu.

1.2.4 Dokumentation og evaluering

Dokumentationen af og kommunikationen om projektet står Næstved STU's grafiske linje for gennem produktionen af video, billede og PR-materiale undervejs i forløbet. I nærværende rapport, udarbejdet af forskningsenheden Active Living på Institut for Idræt og Biomekanik ved Syddansk Universitet, evalueres projektet med udgangspunkt i kvalitativ empiri indsamlet på Næstved STU og hos relevante foreninger. Grundet udskydelsen af projektets afslutning er evalueringen gået fra at være en afsluttende evaluering til at blive en midtvejsevaluering. Resultatafsnittet bygger udelukkende på erfaringer fra certificeringsforløbet med det pædagogiske personale, herunder de naturaktiviteter, som er blevet en del af undervisningen på Næstved STU og det samarbejde, der har været med Næstved Skytteforening og MTB-instruktøren.

2 Begreber og teoretisk ramme

Begreberne *natur* og *trivsel* har særlig betydning for evalueringen af *STU – i bevægelse med naturen*, da de står centralt i projektets formål. Der findes ingen entydig definition på disse, da det er komplekse begreber, som konstrueres og forstås forskelligt afhængigt af kulturelle, sociale og historiske processer. Derudover har STU-elevernes *naturforståelse* været et element i evalueringen, som det er nødvendigt at forholde sig til. Formålet med nedenstående begrebsafklaring er at tydeliggøre, hvilken betydning og afgrænsning de enkelte begreber er blevet tillagt i evalueringen⁵.

2.1 Natur

Den Danske Ordbog (u.å) beskriver natur som et ”... *geografisk miljø under åben himmel der ikke er skabt af mennesker...*”. Dette underbygges af Naturstyrelsens definition af natur som ”... *noget, der bliver til af sig selv.*” (Naturstyrelsen, u.å). I begge forståelser ligger en tanke om, at natur ikke kan være noget menneskeskabt. En noget bredere naturforståelse præsenteres af Friluftsrådet, hvor natur ikke udelukkende bliver til af sig selv, men også indbefatter menneskeskabte områder som fx parker, men ikke faste anlæg til sport og streetaktiviteter eller virtuel natur (Mygind, Hartmeyer, Kjeldsted, Mygind & Bentsen, 2018). Dette kan relateres til filosofen Hans Fink, der præsenterer syv forskellige naturbegreber, som viser, at natur kan være alt fra vild og uberørt natur til dyrkede marker og private haver. Hans tanke er, at forestillingen om, hvad natur er, er individuel og forskellige personer vil opfatte naturen forskelligt (Fink, 2002). Yderligere påpeges det af Arvidsen, Pedersen & Andkjær (2012), at naturbegrebet kan knyttes til en oplevelsesdimension, hvor et område defineres som natur, hvis det opleves som naturligt.

I evalueringen er der taget udgangspunkt i en bred naturforståelse, som harmonerer med brugen af og opfattelsen af natur i projektet. Næstved STU anvender både den nære natur i form af grønne områder, parkanlæg mm., men også større skov-, eng- og vandområder. STU-eleverne oplever disse områder som naturlige.

Natur defineres som: Natur- og menneskeskabte udendørs miljøer, der opleves eller benævnes som naturlige fx parker, haver, anlæg, skove, strande, vandet, landet mm.

2.1.1 Naturforståelse

I evalueringen er betydningen af begrebet naturforståelse inspireret af en grundlæggende tanke om det at være forbundet til naturen og ”Connectedness to Nature Scale” (Mayer & Frantz, 2004). Naturforståelse handler således ikke om, hvordan den enkelte forstår naturen,

⁵ Definitionerne er bl.a. inspireret af tilsvarende definitioner fra evalueringen af Friluftsrådets projekt Sund i Naturen (Wengel, Ishøi & Andkjær, 2020).

men i højere grad om hvorvidt den enkelte føler sig forbundet til naturen. Tanken om en forbundethed til naturen stammer primært fra mangeårige teoretiske og praktiske studier hvor økologer og økopsykologer har forsket i menneskets psykologiske forhold til den naturlige verden (Mayer & Frantz, 2004). "Connectedness to Nature Scale" er en skala designet til at måle individets følelse af enhed med den naturlige verden, altså en oplevelsesmæssig forbindelse til naturen (Mayer & Frantz, 2004). Skalaen er ikke direkte anvendt i evalueringen, da naturforståelsen ikke har været det primære element i evalueringen, men STU-eleverne blev konkret spurgt ind til deres forhold til naturen, lyst til at være i naturen og til hvor trygge de følte sig i naturen.

Naturforståelse defineres som: Den enkeltes oplevelse af forbundethed til og tryghed ved naturen.

2.2 Trivsel

Trivsel kan defineres som optimal menneskelig oplevelse og psykologisk funktion (Ryan & Deci, 2001). Ifølge Ryan og Decis definition rummer trivselsbegrebet således to dimensioner: en oplevelsesdimension og en funktionsdimension, hvilket uddybes i Sundhedsstyrelsens syn på trivsel. Sundhedsstyrelsen skelner ikke mellem mental sundhed og trivsel, men omtaler, med udgangspunkt i WHO's definition af mental sundhed, trivsel som en tilstand, hvor den enkelte er i stand til at udfolde sine evner, håndtere dagligdagens udfordringer og stress, samt indgå i fællesskaber med andre mennesker (Sundhedsstyrelsen, 2018). At opleve at have det godt, at være overvejende glad, i godt humør og tilfreds med livet relateres til en oplevelsesdimension, mens det at kunne klare dagligdagens gøremål, at gå i skole, på arbejde, lave mad og indgå i sociale relationer beskriver funktionsdimension (Sundhedsstyrelsen, 2018). I Den Danske Ordbog omtales trivsel meget konkret som et: *"... udtryk for velbefindende, der giver det enkelte menneske følelsen af overskud, gåpåmod, handlekraft og glæde ved livet."* (Jørgensen, 2017).

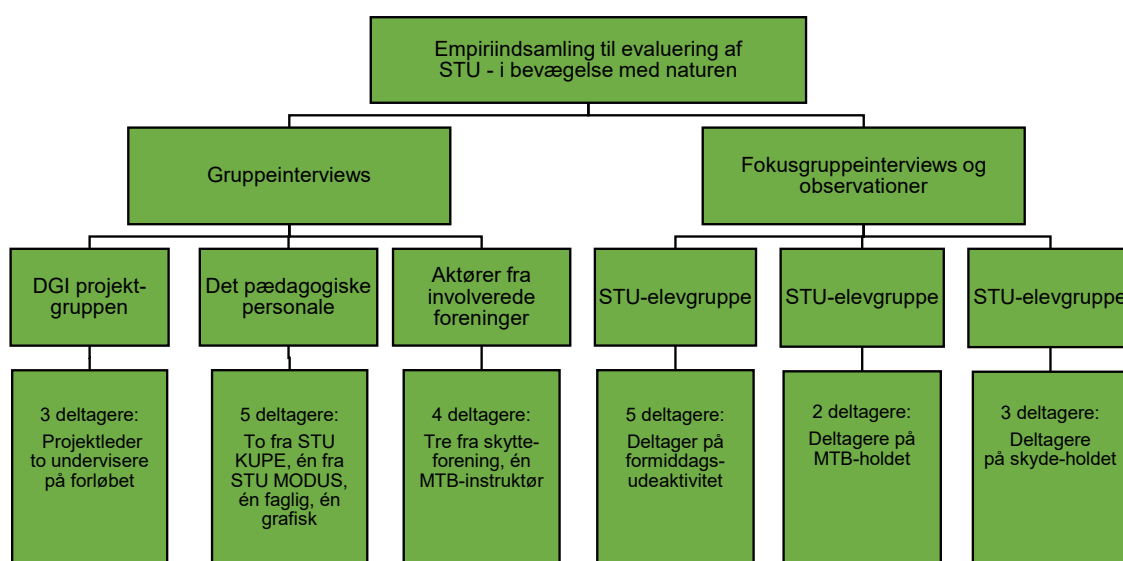
Trivsel defineres som: En tilstand hvor det enkelte individ oplever at have det godt og være glad (oplevelses-dimensionen) og føler sig i stand til at klare dagligdagens gøremål (funktionsdimension).

3 Metodiske overvejelser

Evalueringen er designet som et casestudie, hvor projektet *STU – i bevægelse med naturen* udgør casen med henblik på at generere viden til lignende fremtidige projekter. Casestudiet er kendetegnet ved at være et design, hvor et nutidigt fænomen udforskes i dets naturlige sammenhæng, hvormed der skabes dybdegående og nuanceret viden om fænomenet (Ramian, 2012). I evalueringen er fænomenet det samlede projekt, hvor der særligt fokuseres på de involverede projektaktørers oplevelse af processen for udvikling, afprøvning og implementering af indsatserne, samt STU-elevens oplevelse af indsatsernes betydning for deres trivsel. Der er anvendt kvalitative forskningsmetoder til at opnå viden om og komme helt tæt på projektaktørerne og STU-elevens oplevelser. Kvalitativ forskning er kendetegnet ved at forsøge at forstå det enkelte fænomen som noget specifikt og unikt (Karpatschof, 2015). Uddybende kan kvalitativ forskning karakteriseres ved “... at man interesserer sig for, hvordan noget gøres, siges, opleves, fremtræder eller udvikles. Man er fx. optaget af at beskrive, forstå, fortolke eller dekonstruere den menneskelige erfarings kvaliteter.” (Brinkmann & Tanggaard, 2015). De kvalitative forskningsmetoder kan således anvendes til at belyse og forstå menneskelige erfaringer og oplevelser, hvilket netop er formålet med evalueringen.

3.1 Interview og observation

Interview fungerede som den primære metode i evalueringen. Ved anvendelse af interviews er det muligt at opnå viden om menneskers livssituation, meninger, holdninger og oplevelser (Tanggaard & Brinkmann, 2015). Som det fremgår af nedenstående figur, blev der i praksis foretaget tre gruppelinterviews med involverede projektaktører: DGI-projektgruppen, det pædagogiske personale og aktører fra de involverede foreninger. Yderligere blev der foretaget observationer af og fokusgruppelinterviews med tre grupper af STU-elever.

Figur 1: Oversigt over empiriindsamlingen for den kvalitative evaluering af *STU – i bevægelse med naturen*.

3.1.1 Gruppeinterviews med involverede projektaktører

Formålet med gruppeinterviewene var at undersøge projektaktørernes syn på processen for og implementeringen af indsatserne i *STU – i bevægelse med naturen*. Interviewene med de involverede projektaktører blev foretaget som semistrukturerede gruppeinterviews. Interviewene foregik i grupper á 3-5 deltagere med brug af en semistruktureret interviewguide (Bilag 4-6). Brugen af en semistruktureret interviewguide sikrer fokus, samtidig med at der stilles forholdsvis åbne spørgsmål, hvorved deltagerne kan bidrage med egne oplevelser, vurderinger og meninger og dermed præge samtaltens indhold (Launsø, Rieper & Olsen, 2017).

De involverede projektaktører, der var væsentlige at inddrage i evalueringen, blev i samråd med projektlederen (PL) bestemt til at være DGI-projektgruppen, det pædagogiske personale og instruktører i de involverede foreninger. Informanterne blandt det pædagogiske personale blev udvalgt af vicecenterlederen, projektlederen og arbejdsgruppen ud fra en repræsentation af de forskellige linjer på STU. Der var ingen udvælgelsesproces for DGI-projektgruppen og de involverede foreninger⁶. Interviewene blev foretaget i perioden 18.-19. november 2019 på STU'en.

Projektaktør	Deltagere i interview	Udvalgt af	Beskrivelse af gruppen og deltagerne
DGI-projektgruppe	3 kvinder	PL	DGI-projektgruppen bestod af de involverede i projektet og de ansvarlige for den specifikke DGI-certificering: projektlederen, en underviser og en naturvejleder ⁷
Det pædagogiske personale	3 kvinder 2 mænd	PL/ NSV/ STU	Hele den pædagogiske personalegruppe på Næstved STU har gennemgået DGI-certificeringen og anvender denne på forskellige måder i hverdagen. Heraf deltog to ansatte fra STU KUPE, en ansat fra STU MODUS ⁸ , én ansat med ansvar for den grafiske linje og én ansat med ansvar for den boglige undervisning
Involverede foreninger	4 mænd	PL/ forening	Der er etableret samarbejde med én forening (Næstved skytteforening) og én MTB-instruktør. Heraf deltog tre trænere/ledere fra skytteforeningen og MTB-instruktøren

Tabel 1: Oversigt over de involverede projektaktører, der deltog i gruppeinterviewene.

6 Begge steder var grundtanken, at hele gruppen skulle være repræsenteret, hvis muligt. I begge grupper var der afbud fra én person på dagen pga. sygdom og andre gøremål.

7 Udover underviseren har både projektlederen og naturvejlederen undervist på certificeringsforløbet. Naturvejlederen har yderligere fungeret som naturvejleder i forskellige sammenhænge.

8 Næstved STU består af tre forskellige linjer – KUPE, MODUS og PUK. De tre linjer har forskelligt indhold og er målrettet forskellige elevgrupper afhængig af den enkeltes kompetencer, ressourcer og fysiske funktionsniveau. KUPE har fokus på sociale aktiviteter, sundhed og bevægelse (for unge der har vanskeligt ved at få hverdagen til at fungere). MODUS har fokus på uddannelse, arbejdsliv og nye relationer (for unge med psykiske/psykosociale udfordringer). PUK har fokus på personlig udvikling og kommunikation (for unge med et større støttebehov både fysisk, fx kørestolsbrugere og strukturelt) (NSV, u.å.c).

3.1.2 Fokusgruppeinterview med og observation af STU-elever

Interviewene med de udvalgte STU-elever blev gennemført som fokusgruppeinterviews. Formålet var at opnå kendskab til STU-elevernes oplevelse af projektet og indsatsernes betydning for deres trivsel og naturforståelse. Fokusgruppeinterviews blev valgt som interviewform, da det var STU-elevernes oplevelser og erfaringer i relation til deres deltagelse i forløb i naturen, der skulle opnås viden om. Fokusgruppeinterviews er kendetegnet ved, at det handler om at få præsenteret mange forskellige synspunkter indenfor det emne, der er i fokus (Høgsbro, 2008; Kvale & Brinkmann, 2009). I fokusgruppeinterviews produceres viden om sociale gruppers fortolkninger, interaktioner og normer (Halkier, 2015). Dermed kan fokusgruppeinterviews være med til at besvare, om og på hvilken måde STU-elever oplever, at deres trivsel kan styrkes gennem forløb i naturen. På samme måde som til gruppeinterviewene, blev der udformet en semistruktureret interviewguide (Bilag 7) til fokusgruppeinterviewene, for at holde fokus på evalueringens formål men samtidig sikre åbenhed. Deltagerne til fokusgruppeinterviewene blev udvalgt af det pædagogiske personale på STU på baggrund af en række udvælgelseskriterier: repræsentation af begge køn, repræsentation af elever på forskellige årgange og repræsentation af elever med tilknytning til foreningerne. Personalet vurderede derudover, hvilke elever, der ville være i stand til at deltage i et fokusgruppeinterview. Interviewene blev foretaget d. 18. november 2019 på STU'en.

Formålet med deltagerobservationerne var at få et større kendskab til selve projektet og danne en relation til STU-eleverne, samt at opnå en større forståelse for elevernes oplevelser og erfaringer med projektet. Deltagerobservation er kendetegnet ved, at forskeren tager del i det sociale liv i felten og dermed opnår mulighed for at erfare, hvordan verden opleves fra andre menneskers perspektiv (Tjørnhøj-Thomsen & Whyte, 2015). Ved deltagerobservation forsøger forskeren at belyse og forstå menneskelige oplevelser og erfaringsprocesser (Szulciewicz, 2015). Der blev foretaget to deltagerobservationer. En observation af en naturaktivitet i skoven med en gruppe STU-elever og to ansatte (formiddag) og en observation af en gruppe STU-elevs deltagelse i skydning med Næstved Skytteforening (eftermiddag). Fokus i observationerne var primært indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel. Der blev nedskrevet feltnoter, som efterfølgende blev anvendt som understøttende narrativer i resultatafsnittet. Observationerne blev foretaget d. 18. og 19. november 2019.

STU-elever	Deltagere i interview	Udvalgt af	Beskrivelse af gruppen og deltagerne
Elev-gruppe 1	3 piger 2 drenge	STU	Deltagere fra formiddagens undervisning i naturen. Der var én 1.års-, tre 2.års- og én 3.års-elev.
Elev-gruppe 2	2 drenge	STU	Deltagere i MTB-undervisningen og til spinning. Begge deltagere i formiddagens undervisning i naturen. Der var én 1.års- og én 3.års-elev.
Elev-gruppe 3	2 piger 1 dreng	STU	Deltagere i den ugentlige skydning i skytteforeningen. En deltager fra formiddagens undervisning i naturen. Der var én 1.års-, én 2.års- og én 3.års-elev.

Tabel 2: Oversigt over de involverede STU-elever, der deltog i fokusgruppeinterviewene.

3.2 Analysestrategi

Den tematiske analyse (Braun, Clarke & Weate, 2016) blev anvendt som analyseredskab. Den består af seks faser og er kendetegnet ved at være en gentagende og refleksiv proces, hvor der arbejdes samtidigt mellem faserne. Den bruges til at identificere mønstre og meninger på tværs af kvalitative datasæt og dermed skabe en nuanceret, kompleks og fortolkende analyse. De seks faser er: *kendskab til empirien, kodning, tematisering, omdefinering af temaer, navngivning af temaer og nedskrivning af resultater* (Braun et al., 2016).

Alle interviews blev gennemlyttet og centrale passager transskriberet ud fra deres relevans i forhold til evaluerings formål. Efter transskribering blev det nedskrevne gennemlæst for at opnå større kendskab til indholdet og der blev foretaget en kodning for hvert interview. På tværs af interviewene blev der derefter identificeret overordnede mønstre, som blev grupperet i temaer og undertemaer. Disse blev efterfølgende beskrevet mere dybdegående og anvendelige citater udvalgt for at underbygge de valgte temaer. Løbende blev de forskellige temaer og undertemaer kritisk gennemlæst og det blev vurderet, om temaerne var i overensstemmelse med empirien og meningsfulde i relation til problemformuleringen. De endelige resultater bygger primært på empirien fra interviewene, men udvalgte narrativer fra observationerne er medtaget for at understøtte specifikke temaer.

3.3 Begrænsninger

Evalueringen af *STU – i bevægelse med naturen* har vist sig at rumme en række udfordringer og begrænsninger, som er væsentlige at forholde sig til.

Evalueringen er gået fra at være en afsluttende evaluering af projektet til at være en midtvejsevaluering. Det betyder i praksis, at de enkelte indsatser langt fra er fuldt implementerede, bl.a. er samarbejdet med foreningerne meget begrænset og naturbasen er ikke færdigudviklet eller i brug endnu (se afsnit 1.3). Derfor bliver det begrænset, i hvilket omfang evalueringen kan besvare 1) hvorvidt implementeringen af indsatserne er lykkedes og 2) hvordan projektet – som helhed og i forhold til det samlede tidsforløb – har virket. Evalueringen kan bidrage med nogle væsentlige perspektiver på, hvordan projektet er udviklet frem til nu, samt hvilken betydning det frem til nu har haft for STU-eleverne. Dette kan bruges i det videre forløb og i forbindelse med en evt. afsluttende evaluering.

Evalueringsens tidsmæssige ressourcer har haft betydning for omfanget af den indsamlede empiri, samt de efterfølgende analyser og konklusioner. Eksempelvis blev der kun foretaget to observationer af STU-elevers aktiviteter i naturen og i foreningssammenhæng. Flere og længerevarende observationer ville have åbnet for yderligere praksisnær- og kropsliggjort viden, givet et større kendskab til elevgruppen og skabt bedre relationer mellem STU-eleverne og forskeren. Dette har særlig stor betydning i forhold til målgruppen af udfordrede unge, der i høj grad har behov for tryk og kendte rammer.

Det kan være problematisk, at udvælgelsen af informanter til hhv. gruppeinterviewene med DGI-projektgruppen, det pædagogiske personale og foreningerne, samt fokusgruppeinterviewene med STU-eleverne, er foretaget af projektlederen og det pædagogiske personale.

Særligt udvælgelsen af det pædagogiske personale kan betyde, at de udvalgte informanter er dem, der er gode til at inddrage naturen i undervisningen, og som føler sig trygge ved det og brænder for det. Dette kan have resulteret i et mere positivt syn på projektet, end hvis udvælgelsen var sket tilfældig eller strategisk.

Da indsatserne i *STU – i bevægelse med naturen* er rettet mod en elevgruppe med fysiske, psykiske og sociale udfordringer, har det langt fra været alle STU-eleverne, som har haft mod på, lyst eller overskud til at indgå i de gennemførte interviews – en problemstilling det pædagogiske personale selv påpegede. De udvalgte STU-elever var derfor nogle af de mere ressourcestærke unge. Det betyder, at det billede, der tegnes i evalueringen, er dækkende for de mest ressourcestærke elever. Hvilken betydning indsatserne har for de mindre ressourcestærke STU-elevs trivsel, har evalueringen vanskeligt ved at belyse. Udfordringen er, at det måske netop er disse elevs erfaringer, viden og oplevelser, som ville være særlig interessant for videreudviklingen af STU-indsatserne. Samtidig må det understreges, at selv de mest ressourcestærke unge havde vanskeligt ved at reflektere, nuancere og beskrive indsatsernes betydning for dem. Derfor er det ikke sikkert, at et interview med de mindre ressourcestærke elever ville have været muligt. Dette giver derfor anledning til at genoverveje de metodiske valg (se afsnit 5.5).

4 Resultater

I dette afsnit præsenteres resultater knyttet til spørgsmålet om, hvordan STU-elevernes trivsel kan styrkes gennem forløb i naturen med de to konkrete indsatser, certificeringsforløbet og samarbejde med foreninger. Først præsenteres resultaterne knyttet til processen for implementeringen af indsatserne med fokus på certificeringsforløbet og samarbejdet med foreninger (4.1). Dernæst præsenteres resultaterne knyttet til indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel (4.2).

4.1 Implementeringen af indsatserne - certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet

Resultaterne knyttet til implementeringen beskrives ud fra to tematikker: 4.1.1 *Certificeringsforløbet*, 4.1.2 *Samarbejdet med foreninger og naturvejledere*. Disse beskrives med udgangspunkt i oplevelser og erfaringer fra projektgruppen, det pædagogiske personale, foreningsinstruktørerne og STU-eleverne. For hvert tema præsenteres resultaterne i forhold til: 1) Det vellykkede, 2) Det udfordrende og 3) Konkrete forslag til det videre arbejde.

4.1.1 Certificeringsforløbet

Certificeringen af det pædagogiske personale er som planlagt blevet gennemført i efteråret 2018 og foråret 2019. De seks undervisningsgange á tre timers varighed har forløbet både på STU og i naturen. Der har været nogle mellemliggende observationsdage, hvor det pædagogiske personale har afholdt naturaktiviteter for eleverne med udgangspunkt i de værktøjer og aktiviteter, der er blev undervist i, mens en af underviserne fra certificeringsforløbet har været med som observatør.

Det vellykkede

Det er projektgruppens oplevelse, at certificeringsforløbet har fungeret efter hensigten. Underviserne har gennem de seks undervisningsgange fået videregivet de værktøjer, strategier og konkrete aktivitetsforslag, som var målet. Det er projektgruppens opfattelse, at det pædagogiske personale har taget godt imod både værktøjerne og strategierne (Bilag 2), samt har kunnet anvende aktiviteterne. Personalet har fået mange succesoplevelser og gjort sig adskillige erfaringer. Det er også projektgruppens indtryk, at naturaktiviteterne foregår mere systematisk.

Samtidig har det haft afgørende betydning for projektet, at der er stor ledelsesopbakning. Det er tydeligt, at ledelse på NSV har et ønske om, at naturtilgangen skal være et grundlæggende element i STU'en.

”Jeg synes egentlig, de har responderet på det ligesom mange andre daginstitutioner og det har været super fedt, at det har været hele personalegruppen omkring STU, der har været med, så de har fået det her fælles sprog på kryds og tværs og øget samarbejdet på tværs. Og det er også min oplevelse, at ledelsen gør meget ud af, at det ligesom

skal gennemsyre organisationen (...) Og det betyder rigtig meget, om ledelsen bakker op..." (Projektgruppen, 11:2019).

Det er ikke kun ledelsens ønske, at naturen skal have en større plads på STU'en, det gælder også for det pædagogiske personale. Det er projektgruppens opfattelse, at det pædagogiske personale har været meget motiverede for at deltage i undervisningen og har haft et stort ønske om at kunne bringe naturen videre til deres elever.

"Men de greb det, dem jeg har haft med ude, de har grebet det og gjort meget for at det skulle lykkes for dem. Og har selv været opildnede af det og har gerne villet give det videre til deres elever." (Projektgruppen, 11:2019).

Det pædagogiske personale giver også selv udtryk for dette. De har en grundlæggende tanke om, at naturen skal være en central del af STU'en og at det ligger naturligt til den enkelte underviser at være i og bruge naturen.

"Nu har vi jo sagt til hinanden, at det her skal være en del af vores DNA, dvs. at det her er vi nødt til at gøre, fordi vi ikke kan lade være – uden at tænke over det – hvor vi faktisk tænker rigtig meget over at få det gjort." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

At personalet selv giver udtryk for, at de stadig tænker rigtig meget over, hvordan de inddrager naturen i undervisningen, siger noget om, at de stadig har et stykke arbejde foran sig, før naturen bliver en naturlig del af deres arbejde. I den forbindelse er det projektgruppens oplevelse, at det har været nyt for mange i personalegruppen at bruge naturen. Det er dog projektgruppens oplevelse, at der har været plads til alle. De erfarne er gået foran, men har også været gode til at give plads til andre. Derfor er det blevet et fælles projekt for hele personalegruppen, hvilket de oplever gør projektet mindre sårbart.

For det pædagogiske personale har certificeringen helt konkret haft betydning for deres inddragelse af naturen i undervisningen. Personalet, som står for udeaktiviteterne, er i højere grad begyndt at lave udeaktiviteter og de er fx begyndt at tage på kanoture og køre MTB. Personalet, som har ansvar for den faglige undervisning, er begyndt at lave små "hjernepauser", hvor de tager eleverne med udenfor i 10 min og laver en lille aktivitet. På en af afdelingerne har certificeringen også bidraget til en systematik omkring det at bruge naturen og uderummet. De oplever, at hvis de kontinuerligt og regelmæssigt bruger naturen, får eleverne et større udbytte ud af det og en øget motivation for at deltage. Generelt giver personalet udtryk for, at det er blevet mere meningsfuldt for dem at bruge naturen og at deres brug af naturen er blevet kvalificeret på en ny måde. Naturen kan ikke bare bruges til fysiske og aktion-prægede aktiviteter, men også til mere rolige og sanselige aktiviteter.

"Helt konkret for mig, har det hjulpet mig med at finde en mening i at gå ud (...) det er det der med, at det rum, det kan også noget. Altså hvis du havde spurgt mig for et par år siden, så havde jeg også synes, at det kunne noget, men nu har jeg fundet nogle andre værdier i det." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Derudover oplever alle personalerne, at de har fået nye kompetencer og generelt er blevet mere trygge ved at lave aktiviteter i naturen. De har fået opbygget en værktøjskasse med en masse hjælpemidler, som de kan gøre brug af. Det blev meget tydeligt for dem, da de skulle arrangere en intro-udedag for nye og gamle elever.

"Det var en smadder god oplevelse og det tog ingen tid at planlægge (...) Jamen, hvad tog det at planlægge – en halv time maks – så havde vi faktisk stablet et arrangement på benene for i hvert fald 50 elever. (...) Det var jeg ret overrasket over, det var en fed oplevelse [de andre bekræfter] (...) Det er jeg ikke sikker på, at vi kunne have gjort, inden vi startede på certificeringen. Så var det slet ikke sikkert, at vi havde tænkt de tanker. (...) Vi havde nogle ting i rygsækken, som vi lige kunne smide på og som vi var trygge ved." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Sidst men ikke mindst er det projektgruppens opfattelse, at observationsdagene har været vigtige for forløbet. De er med til at hjælpe det pædagogiske personale, så de faktisk kommer ud og bruger de værktøjer og aktiviteter, de har fået med fra undervisningen. Samtidig har det fungeret godt, at de har fået mulighed for at modtage konkret feedback og sparring fra en underviser fra certificeringsforløbet.

Det udfordrende

En af de store udfordringer for projektgruppen har været tiden. Underviserne giver udtryk for, at de synes, de havde alt for kort tid til rådighed på de enkelte undervisningsgange. De ville gerne have givet det pædagogiske personale endnu flere værktøjer og aktiviteter at arbejde med.

"... men jeg synes, det er svært at give dem alt det, man gerne vil, fordi det er så kort tid, at man har, så det skal egentlig drosles meget ned. Det skal være nogle få ting, man vælger ud, som er gode. (...) Der kunne godt være mere tid." (Projektgruppen, 11:2019).

Det pædagogiske personale giver udtryk for, at placeringen af undervisningsgangene har været uhensigtsmæssig. Undervisningen har ligget i forlængelse af de almindelige arbejdsdage, hvilket personalet har oplevet som mentalt udfordrende. Det har været hårdt at skulle "være på" efter en lang arbejdsdag, også selvom motivationen har været der.

"Jeg tænker, at man som person er blev presset på at skulle have undervisning efter en lang arbejdsdag [de andre nikker og samtykker] (...) og i virkeligheden handler det slet ikke om, om man havde lyst eller ikke have lyst, det handler om, at nu kunne man bare ikke mere den dag (...) Når man først var kommet i gang, så var det jo fint nok og vi hyggede os da, men det er bare sådan rent metodisk, at når man skal lave certificering, så fungerer det ikke skide godt, for der er ikke mere energi..." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Generelt har det været det pædagogiske personales indtryk, at underviserne på certificeringsforløbet ikke har haft erfaring med STU-målgruppen. Personalet er klar over, at det er første

gang, DGI laver et certificeringsforløb med en STU – og at det derfor også er nyt for dem – men det har stadig haft betydning for forløbet.

”... at de havde sat sig lidt mere ind i, hvad det var for nogen... vores målgruppe, fordi så (...) havde de været nødt til simpelthen at studere, hvordan arbejder man med voksne mennesker, der er udfordret (...) men det er ikke en kritik i virkeligheden, det er mere sådan en slags refleksion over, hvad der har været svært...” (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Konkret er det kommet til udtryk gennem de aktiviteter, personalet er blevet præsenteret for. De synes i høj grad, at aktiviteterne har været rettet mod børn og de har oplevet det som et problem, at aktiviteterne ikke har været direkte overførbare til deres målgruppe. Samtidig er de klar over, at det er en vanskelig proces, da målgruppen på STU spænder bredt og rummer alt fra unge, der opfører sig som børn til unge, der er meget voksne i deres måde at agere på, men samtidig også meget sårbare. Uanset hvad, har det været vanskeligt for dem at få tilpasset aktiviteterne til deres målgrupper og de ville gerne have haft hjælp til dette.

”Der er altså nogen af (...) de lege og aktiviteter, vi er blevet præsenteret for, der har været en udfordring i at få dem omkonverteret til unge mennesker i den alder, de er. Altså tilgangen den har (...) nogle gange lugtet lidt af førskole og det er en metodik, man tager med derindefra og det har taget noget tid (...) at få det oversat til et specialpædagogisk sprog i virkeligheden.” [Alle de andre nikker og samtykker]

”... og den oversættelse har vi selv skullet lave...”

”... og det synes jeg personligt har været en udfordring undervejs. (...) Der har ikke været så voldsomt mange af de der, hvor jeg har kunne tage det 1:1 og overføre det...” (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Det er interessant, at underviserne har en anden oplevelse af forløbet. I forbindelse med observationsdagene har deres oplevelse i højere grad været, at det pædagogiske personale lavede en direkte overførsel af de aktiviteter, de var blevet præsenteret for i undervisningen. Underviserne omtaler dette som et klassisk begyndertræk, der handler om, at personalet har behov for at føle sig trygge ved aktiviteterne.

”Og der oplevede jeg, at der var en direkte overførsel af det, vi lavede, over i det de gjorde. De plukkede de ting, som de kunne bruge og det havde ikke behovet at være mere (...) omfattende eller omfangsrigt. Det var nogle simple øvelser, som vi kendte godt og som vi havde lavet med andre grupper, hvor at de går ind og tager altså stort set den samme øvelse og gentager den.” (Projektgruppen, 11:2019).

Det betyder, at underviserne har det indtryk, at det betyder mindre, hvilke aktiviteter de præsenterer for personalet.

”... men det gør ikke så meget, at man leverer noget, som man kan sige, det kan man måske ikke lige bruge, men så kan man måske bruge noget andet. Eller det kan være

ligesom et skridt til overhovedet at komme ud i naturen...” (Projektgruppen, 11:2019).

Det er vigtigt at få italesat denne uoverensstemmelse, så underviserne ikke misforstår personalets forventninger og behov. I forlængelse heraf er det interessant, at flere af eleverne i relation til naturaktiviteterne giver udtryk for, at de oplever dem som kedelige og med et for lavt niveau. De vil gerne udfordres noget mere. Der er dog forskel på aktivitetstyperne, og de legerelaterede naturaktiviteter som fx vendespil, fotoløb mm, karakteriseres af nogle elever som kedelige. Alle eleverne sætter derimod stor pris på aktiviteter, hvor der inddrages bål og madlavning og som kendetegnes ved hygge og det at have god tid sammen (det enkle friluftsliv). Disse aktiviteter giver nogle andre oplevelser, end dem de plejer at få og opleves derfor som noget særligt.

”Jamen, jeg synes, det kører på et lidt for lavt niveau, hvis du spørger mig, (...) meget af det er noget, man måske kunne finde på at lave i en 4.-5. klasse i stedet for os, (...) jeg synes, det er lidt kedeligt at skulle lave fx vendespil eller et eller andet midt ude i en skov. Det er fint nok, at vi laver bål og hygger os eller et eller andet, men det andet synes jeg, er lidt for kedeligt...” (Elevgruppe 3, 11:2019).

Samtidig understreger både eleverne og det pædagogiske personale, at elevernes kendskab til naturen er meget begrænset. Flere af eleverne giver udtryk for at have brugt naturen som børn, ofte sammen med deres familier, men det er blevet mindre med årene. Derfor er naturen for langt de fleste et helt nyt rum, som de skal lære at kende.

Det pædagogiske personale giver udtryk for, at der for dem er et paradoks i, at projektet er drevet af DGI. Omdrejningspunktet for projektet er naturen og de ser ikke DGI som en udpræget natur-organisation. Det er deres oplevelse, at en meget stor del af DGI's aktiviteter foregår indendørs, hvilket betyder, at de har svært ved at finde inspiration til deres naturaktiviteter og naturforløb i mange af DGI's generelle tiltag og aktiviteter.

Konkrete forslag til det videre arbejde

I forhold til placeringen af certificeringen foreslår det pædagogiske personale, at undervisningen enten kommer til at ligge efter en halv arbejdsdag, fx fra middag og frem eller at der laves nogle hele dage i naturen, hvor eleverne får fri.

”... så jeg vil foreslå, at når man skal certificere, at man så (...) laver halve dage og så må man give eleverne fri eller et eller andet, sådan så man ikke behøver at skulle have en hel arbejdsdag for at køre en halv arbejdsdag bagefter (...) eller man kunne tage nogle hele dage, hvor man siger, så starter vi derude om morgenen og laver frokost på bålet og laver alt det, vi egentlig kunne tænke os at lave med de unge...” (Det pædagogiske personale, 11:2019).

I forhold til aktiviteter har det pædagogiske personale et ønske om, at certificeringen og de konkrete aktiviteter i højere grad tilpasses STU-eleverne. Det betyder, at der skal gøres et stykke arbejde for, at DGI opnår et bedre kendskab til målgruppen. Derudover vil personalet gerne have nogle værktøjer til, hvordan de selv kan tilpasse aktiviteter til deres elever. I

forlængelse heraf giver projektgruppen udtryk for, at det kunne være interessant at arbejde videre med, hvordan personalet selv kommer til at udvælge og udvikle aktiviteter, der passer til deres målgruppe.

"... det kunne være interessant at arbejde videre med, hvordan er det, de selv kommer til at udvælge nogle ting (...) så langt er vi jo ikke kommet i projektet endnu (...) men det kunne være interessant (...) Hvordan vil de udvikle på det (...) for ligesom at udvide deres bank og erfaringsgrundlag..." (...)

"Og hvordan kunne man ligesom få dem til at arbejde videre med forskellige materialer måske, bøger, andre ideer..." (Projektgruppen, 11:2019).

Dette kunne eksempelvis indtænkes i den recertificering, som kommer til at ligge til foråret.

"I certificeringen der ligger der så også, at man bliver re-certificeret et år efter. Så tager vi kontakt og siger "Hey! Hvordan går det? Hvad skal der til for at komme videre?" (...) Fordi det er noget, der skal holdes i kog... Man skal ligesom mindes om, at "nårh ja, hvordan var det nu med vores strategi, (...) hvorfor er det, vi gør det her og hvad er det, vi så vil gøre og hvad er det for nogle konkrete indsatser"..." (Projektgruppen, 11:2019).

Derudover foreslår eleverne, at de legerelaterede aktiviteter kunne gøres mere udfordrende. Under fotoløbene kunne personalet fx placere sig med større afstand, så eleverne skulle gå længere for at løse opgaven. Fordelene ville være, at eleverne fik bevæget sig mere og dermed fik mere motion og samtidig fik bedre tid til at snakke med den eller dem, de var i gruppe med og dermed fik et tættere fællesskab.

"... for ligesom at komme ud, så kunne den ene [af personalerne] ligesom stille sig i den anden ende og så kunne man sige, at så får I en opgave, som I så skal løse i den helt anden ende af skoven (...) Det er sjovere, fx at sige gå en 500 m og find noget. Så kommer man væk fra alle de andre og så laver man lidt mere og får gået noget mere og får mere motion. Sådan nogle opgaver ville være bedre, end det vi har nu. (...) jeg tror, man lærer nogle flere at kende, jo mere man går. For jo mere du går væk fra de andre, jo mere snakker du med den anden person, du går sammen med... så lærer du dem bedre at kende. Så er der også noget mere fællesskab." (Elevgruppe 2, 11:2019).

4.1.2 Foreningssamarbejdet

I forhold til projektets intentioner er det problematisk, at Næstved Skytteforening ikke kan karakteriseres som en outdoor-forening, som ellers er målet. Skytteforeningen skyder primært indendørs og naturen inddrages ikke. Yderligere er det problematisk, at der i MTB-forløbet er blevet hyret en instruktør, som alene har haft til opgave at uddanne det pædagogiske personale. Instruktøren har tilknytning til MTB-foreningen Pingel MTB Race & Fun, men har kørt forløbet udenfor foreningsregi. Dette er problematisk, da det ikke åbner op for nogen integration i foreningen og dermed er der ikke tale om et reelt foreningssamarbejde.

Det vellykkede

På trods af det mangelfulde foreningssamarbejde og udfordringerne omkring formen på det nuværende samarbejde er både projektgruppen og det pædagogiske personale positive omkring hele foreningstanken. Det er projektgruppens og det pædagogiske personales opfattelse, at STU-elever ikke kommer i foreninger af sig selv. Derfor mener de, at samarbejdet med specifikke foreninger kan være en god hjælp til at skabe kontakter og relationer mellem eleverne og foreningerne.

"Spændende måde at få (...) de unge ud og komme ind i klubberne på. (...) så får de ligesom lært vejen dertil, de får lært noget omkring aktiviteten (...), de får kompetencerne, inden de melder sig ind, så det vil være meget nemmere for dem at komme ind i nogle klubber..." (Projektgruppen, 11:2019).

For det pædagogiske personale handler det også om, at eleverne får mulighed for at blive en del af nye sociale fællesskaber. Mange af eleverne "sidder fast" i de samme, gamle fællesskaber, hvor de bekræftes i, at livet er svært. En ny social omgangskreds kan derfor være med til at bryde nogle af deres mønstre og tankemåder, hvilket personalet tror, vil have en gavnlig effekt for eleverne.

"... rigtig mange af vores elever er kommet i de samme cirkler i rigtig mange år (...) At bryde de cirkler og komme i nogle nye sociale cirkler er utrolig sundt og positivt..." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Foreningerne kan således blive en indgangsvinkel til nye fællesskaber og venskaber, samt give et kendskab til foreningslivet og dermed mere indhold i deres fritid. Det er projektleders oplevelse, at samarbejdet med Næstved Skytteforeningen og det korte forløb med MTB-instruktøren fra Pingel MTB Race & Fun har fungeret rigtig godt.

Det udfordrende

Der er en række udfordringer i forbindelse med foreningssamarbejdet, som handler dels om foreningskulturen i forhold til den aktuelle målgruppe og dels om en række mere praktiske forhold.

Det pædagogiske personale giver udtryk for, at størstedelen af STU-eleverne har vanskeligt ved at relatere til foreningstanken. Som personalet udtrykker det, har det aldrig været en del af deres sociale arv eller opdragelse at komme i foreninger. Derudover oplever personalet, at konkurrence er en del af kulturen i mange foreninger, hvilket virker demotiverende på de fleste af eleverne. Sidst men ikke mindst er mobning også en afgørende faktor.

"Hvis man har været grov mobbet hele sin skolegang, hvilket stort set alle vores elever har, så har man ufattelig svært ved at træde ind i det foreningsliv, som mange af dem, der har mobbet en, er en del af – og især hvis det er et konkurrencemiljø, så er det bare utrolig svært..." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

I forlængelse heraf oplever projektlederen, at der er vanskeligt at finde ud af, hvorvidt foreningstanken udelukkende er et DGI-ønske eller om det er et reelt behov for NSV. Dette giver en ubalance i, hvor meget hun skal presse på for at få NSV og personalet til at etablere kontakt med nye foreninger.

Det er instruktørernes oplevelse, at det vil kræve en kulturændring i foreningerne at tage imod sårbare målgrupper. Det er ikke kun STU-eleverne, der skal tilpasse sig den enkelte forening. Det er nødvendigt, at forandringen går begge veje, så foreningerne også tilpasser sig eleverne.

"Men det kræver også en ændring i foreningen. Det kræver en kulturændring i foreningen, for man skal ikke tro, at det kun går den ene vej. (...) fordi... jeg vil ikke sige, om der bliver set ned på os..., men (...) vores unge får i hvert fald ikke den samme opmærksomhed, som de andre unge gør og de samme muligheder, som de andre unge gør. Det kæmper vi lidt med, det er ikke rimeligt og især ikke, hvis vi skal prøvet at gøre det til et samlet projekt. Så bliver vi nødt til at tage imod dem og ikke lave den der forskelsbehandling, som der reelt er." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

Instruktørerne mener, at det ville være fordelagtigt med en forandring i foreningsstrukturerne. I Næstved Skytteforening udgør parasports-afdelingen nærmest en forening i foreningen, og erfaringen er, at det er bedre for alle, hvis eleverne har deres eget hold. Tidligere skød de sammen med andre medlemmer i foreningen, men det gav meget uro og der var for mange mennesker til, at eleverne kunne håndtere det.

"Vi er jo ligesom en klub i klubben, men det har vi gjort for at passe på dem, fordi der er hurtigt en skæv finger (...) For nogle af de her unge mennesker, så når de spejler sig selv, så spejler de sig ofte i deres eget nederlag og jeg tænker, at de er så intelligente, at de godt kan se, at de adskiller sig væsentlig fra andre unge på samme alder. (...) De er godt klar over, at de er "dummere" end deres aldersvarende og de går på noget specielt og det tror jeg, fylder rigtig meget i deres hoveder." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

MTB-instruktøren er enig i dette synspunkt, og det er hans indtryk, at eleverne ikke på nuværende tidspunkt ville passe ind i en almindelig forening. Det ville bare opleves som et nederlag for eleverne.

"For jeg snakkede med [personalet] om, om de havde lyst til at komme ud og cykle med os [forenings-medlemmer], for så ville jeg gerne tage dem med ind i den gruppe. Men der må jeg sige, da jeg stoppede, der var de [eleverne] så dårlige, at de kunne ikke cykle med dem [forenings-medlemmerne], det ville blive et nederlag for dem [eleverne], hvis de skulle ud og cykle med dem [forenings-medlemmerne]." (Instruktør MTB, 11:2019).

Det er vanskeligt at finde egnede foreninger til projektet, bl.a. fordi det er begrænset, hvor mange foreningerne der er i Næstved og omegn. Både projektgruppen og det pædagogiske personale stiller spørgsmål ved, om foreningerne er forberedt på at håndtere den målgruppe, som STU-eleverne udgør. Det er langt fra alle foreninger, der har kompetencerne, aktiviteterne eller strukturen til at kunne inkludere eleverne. Det er projektgruppens erfaring fra eget foreningsarbejde, at foreningerne ofte har nok at gøre med bare at få afholdt en aktivitet uge efter uge. Dette bekræftes af instruktørerne i skytteforeningen, der understreger, at det kræver enormt meget af en forening at have med en sårbar målgruppe at gøre.

"... vi ved ikke rigtigt, hvad vi gør, og om det, vi gør, er rigtigt!" (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

Der er også en række rent praktiske udfordringer i forbindelse med foreningssamarbejdet. Både projektgruppen og det pædagogiske personale oplever, at det er en udfordring, at foreningsarbejdet ligger om eftermiddagen og aftenen, mens skoledagen på STU'en er fra 9-14. Det er også en udfordring, at outdoor-foreninger oftest er mest aktive i sommerhalvåret, hvor elevernes tid allerede er fyldt med opstarts- eller afslutningsforløb, ferie mm. Det pædagogiske personale understreger, at samarbejdet med foreninger skal være kontinuerligt og fastlagt, hvis eleverne skal blive trygge ved det. Selv efter tre år er de overbeviste om, at det kun ville være et fåtal af eleverne, der ville kunne finde på at fortsætte i foreningerne.

"Og så tror jeg, det er ikke bare gjort ved at gøre det nogle få gange (...) vores elever har virkelig brug for, at det er noget vi gør rigtig mange gange, før at de ville turde gå derned selv og især for deres vedkommende når STU'en slutter. Det er en rigtig svær periode for dem." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Selvom det er afgørende med kontinuiteten i foreningsaktiviteterne, giver eleverne udtryk for, at det er vigtigt for dem, at der er forskellige muligheder at vælge imellem. Det bliver for kedeligt for dem i længden, hvis der kun foregår det samme. Instruktørerne i skytteforeningen genkender problematikken, og derfor er skydeforløbene helt bevidst ikke så lange. Samtidig bliver det en udfordring, hvis flere tilbud kommer til at ligge samtidigt.

"... jeg synes, det er lidt kedeligt at lave det samme og fordi vi har også kreativ om tirsdagen, der hvor de andre er til skydning og jeg gider hellere at være til kreativ, eftersom jeg er et kreativt tænkende menneske. Det er ligesom mit speciale næsten." (Elevgruppe 3, 11:2019).

I forhold til de konkrete forløb i skytteforeningen og med MTB-instruktøren oplever instruktørerne og eleverne, at der har været visse udfordringer. I skytteforeningen nævner instruktørerne, at tiden er en udfordring. Eleverne har kun én time i foreningen og det gør ofte forløbet lidt stresset – særligt, hvis der er nye med, som skal læres op fra bunden. Derudover oplever instruktørerne, at telefonerne tager meget fokus fra eleverne. De sidder ofte med deres telefoner i ventetiden mellem skydningerne og spiller spil eller er på de sociale medier. Der kan tage fokus fra skydningen og gøre, at de har vanskeligt ved at finde ro, når de først skal til at skyde.

"Det er også en af vores største modstandere – det er telefonen (...) De er jo helt væk i sådan en telefon der og vi ser helst, at de lader være og så prøver at holde fokus på, hvad det er, vi laver. For så er der youtube og så sidder de og spiller og så har de gang i et spil derhjemme og hjernen den kører 25 forskellige steder." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

Eleverne giver udtryk for, at ventetiden mellem skydningerne er meget lang. Det bliver hurtigt kedeligt for dem, fordi de ikke laver noget. Derfor kommer telefonen til at fylde meget.

I MTB-forløbet har en af de største udfordringer set fra MTB-instruktørens synsvinkel været, at de fleste af eleverne ikke har været vant til at bruge kroppen og har været i dårlig form, hvilket er grunden til, at han mener, de vil have vanskeligt ved at passe ind i en almindelig forening.

"For de unge tror jeg, det var meget udfordrende pludselig at skulle bevæge sig, når man kommer fra counterstrike-stolen og så lige pludselig skulle ud og være aktiv fysisk. Og det var tydeligt at se, at nogen havde kæmpe problemer med at bevæge sig i det her åbne rum med balance og fornemmelse for fart og hvor kroppen er og alle sådan nogle ting." (Instruktøren MTB, 11:2019).

Derudover nævner han hele logistikken omkring leje-cyklerne. STU'en har siden projektets begyndelse lejet MTB's fra en lokal fritidsklub i byen. Dette viste sig at blive meget besværligt – både for personalet og for klubben – hvilket resulterede i, at klubben til sidst sagde, at STU'en ikke længere kunne leje cykler hos dem.

"... så har vi så lånt nogle MTB-cykler, men det har været meget besværlige at få ud og ind, fordi de [fritidsklubben] skulle låse 17 andre cykler op for at komme ind til dem, så de sagde til os til sidst, at vi sådan set ikke kunne få lov til at bruge dem igen, fordi det havde været for stort et arbejde at få dem ud og så få det hele ind igen." (Elevgruppe 2, 11:2019).

Samtidig var cyklerne ikke i den bedste stand. Det har betydet, at forløbet har været ramt af mange aflysninger, hvilket har haft betydning for elevernes oplevelse af undervisningen. De har værdsat de gange, de har haft undervisning, men er blevet frustrerede over de mange aflysninger. Som en af dem siger er det svært at være glad for noget, der hele tiden bliver aflyst.

Konkrete forslag til det videre arbejde

I forhold til de ovenstående udfordringer kommer både projektgruppen, det pædagogiske personale, instruktørerne og eleverne med forskellige forslag til mulige løsninger på nogle af problemstillingerne, samt vigtige overvejelser, det er værd at indtænke i det videre arbejde.

Projektgruppen foreslår, at udfordringen med at finde egnede foreninger kunne imødekommes ved at arrangere et fællesmøde, hvor mange af Næstveds foreninger er repræsenteret. Dette kunne give et indblik i, hvilke foreninger der findes og hvad de står for. På den måde kunne mange foreninger også blive informeret om projektet på én gang og opfølgende møder ville derfor lettere kunne arrangeres. I den forbindelse understreger det pædagogiske personale, at det er vigtigt at finde mindre foreninger med få medlemmer, da det vil være for overvældende for STU-eleverne at skulle forholde sig til alt for mange mennesker. Samtidig er det vigtigt for personalet, at foreningerne repræsenterer noget, som er oppe i tiden. Det skal være relevant for eleverne, hvis de skal motiveres til at komme i foreningerne. Personalet foreslår aktiviteter i foreningsregi som paintball, discgolf, klatring, SUP m.m. Derudover understreger projektgruppen, at det er væsentligt, at der i hver forening findes én eller to frivillige, som på en særlig måde vil fungere som vært eller mentor for STU-eleverne, så de føler sig velkomne og trygge.

Instruktørerne giver udtryk for, at et forudgående kendskab til målgruppen gør det mere overskueligt at inddrage denne i foreningen. Både skytteforeningen og MTB-instruktøren havde på forhånd et kendskab til sårbare målgrupper, bl.a. havde instruktørerne i skytteforeningen arbejdet med børn, parasport og også en enkelt STU-elev.

"Nu havde vi så en dreng (...), som går ude på STU, som er plejefamilie her og som har skudt i nogle år, som vi havde fået ind. Så vi vidste godt lidt, hvad det var og så blev vi enige om, vi kaster os ud i det, så ser vi, hvad der sker." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

Et forudgående kendskab til STU-eleverne kan lette processen og gøre det mere overskueligt at få dem ind i foreningerne, men det er stadig nødvendigt at have de fornødne kompetencer til at håndtere dem, når først de er der. I den forbindelse mener instruktørerne, at det er nødvendigt med en økonomisk håndsrækning til foreningerne. Det handler ikke om, at de vil betales for at arbejde med STU-eleverne, men de ser der som en styrke, hvis de fik midler til

at sende instruktører på kurser, hvor de kunne blive uddannet i, hvordan de bedst håndterer STU-eleverne i deres forening.

Selvom der er mange vanskelige udfordringer, giver instruktørerne i skytteforeningen udtryk for, at de ikke har fortrudt samarbejdet. Det motiverer dem, at de er med til at skabe forandring i de unge menneskers liv og den glæde eleverne viser over at lykkes med noget, opvejer de mange udfordringer.

"Du ser en glæde, du ikke ser andre steder." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

STU-elevernes fremtid i foreningen kan også blive til mere end "bare" almindelige deltagere. I både projektgruppen og blandt instruktørerne i skytteforeningen er der gode erfaringer med at bruge STU-elever som medledere eller hjælpetrænere i foreningen. Det er bare vigtigt at være opmærksom på, at de ikke bliver presset til mere, end de selv har mod på og lyst til.

"Han [STU-eleven] var jo også med som hjælpetræner sidste år. Han voksede jo en halv meter. (...) I starten der stod X bare bagved og sørgede for, at de ikke skød i loftet. Nu, der stikker han armen ud og så drejer han lige på sigtet. Så det kommer stille og roligt, men det er jo også noget, der giver ham noget mere selvtillid. Det kan godt være, at det tager 10 gange, men det kommer og det er derfor, man bliver nødt til at være vedholdende overfor dem." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

Både eleverne, instruktørerne og det pædagogiske personale mener, at det er helt afgørende, at STU-elevernes deltagelse i foreningsaktiviteterne er frivillig. Det betyder meget, at eleverne ikke bliver tvunget til at skulle deltage, men at de har mulighed for at prøve aktiviteterne af og se, om det er noget for dem.

Udfordringen med tidspunktet for foreningsarbejde i forhold til STU's skoledag imødekommes både af det pædagogiske personale og ledelsen gennem et forslag om en omstrukturering af skoletiden. Hvis skoledagen ændres, så personalet har mulighed for at deltage i et foreningstiltag en aften om ugen med en flok elever, vil det give nogle andre muligheder.

"Så skal vi måske flytte vores tid, så vi arbejder, når foreningerne har mulighed for at være med os." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Denne tanke er ikke fremmed for eleverne. I forbindelse med MTB-undervisningen bliver det foreslået, at de fx kunne møde på skolen en weekend-dag for at deltage i et MTB-løb og så holde fri en hverdag i stedet. Det er dog langt fra sikkert, at alle eleverne ville være interesserede i en sådan ordning. Blandt instruktørerne bliver det foreslået, at forældrene i højere grad bliver inddraget i foreningssamarbejdet således at det fx er forældrene, der kører de unge til foreningen. I skytteforeningen har de haft succes med dette i forhold til børn, der har været anbragt hos plejefamilier.

Et helt konkrete tiltag, som kunne indtænkes i elevernes deltagelse i skytteforeningen, er en udnyttelse af den ventetid, der er mellem skydningerne. Eleverne foreslår selv, at tiden kunne bruges på noget mere aktivt og socialt (se afsnit 4.2.1). Det kunne således være det

pædagogiske personales opgave at forberede nogle små aktiviteter, som kunne igangsættes i ventetiden og som eleverne kunne gå til og fra, efterhånden som de skulle skyde.

Derudover er et andet konkret tiltag at købe MTB's til STU'en, hvilket personalet allerede arbejder på. Dermed undgår de bøvlet med lejecyklerne, de sparer en masse tid og eleverne kan i højere grad få deres "egne", faste cykler, der passer til den enkelte.

"Og så kræver det heller ikke så meget, at vi skal ud og hente dem. Og jeg tror, der er flere, der bliver motiverede ligesom til at komme med, når vi har vores egne cykler stående." (Elevgruppe 2, 11:2019).

4.1.3 Opsummering

Certificeringsforløbet er overordnet forløbet som planlagt. Det er projektgruppens oplevelse, at det pædagogiske personale har taget godt imod de værktøjer og strategier, de er blevet præsenteret for, samt har kunnet anvende aktiviteterne. Personalet oplever, at certificeringen har haft betydning for deres inddragelse af naturen i undervisningen. Det er blevet mere meningsfuldt for dem at bruge naturen. Derudover oplever det pædagogiske personale, at de har fået nye kompetencer og generelt er blevet mere trygge ved at lave aktiviteter i naturen – også dem for hvem naturen er et nyt rum.

Det pædagogiske personale oplever, at den største *udfordring* har været, at underviserne på certificeringsforløbet ikke har haft tilstrækkelig erfaring med STU-målgruppen, hvilket tydeligst er kommet til udtryk gennem de aktiviteter, personalet er blevet præsenteret for. Aktiviteterne har været rettet mod børn, og personalet har oplevet det som et problem, at flere af aktiviteterne ikke har været direkte overførbare til deres målgruppe. I praksis har placeringen af undervisningsgangene været uhensigtsmæssig. Disse har ligget i forlængelse af en almindelige arbejdsdag, og det har været hårdt for personalet at skulle "være på" efter en lang arbejdsdag, selvom motivationen har været der.

I forhold til *det videre arbejde* forslår det pædagogiske personale at certificeringen og de konkrete naturaktiviteter i højere grad tilpasses STU-eleverne. Personalet vil gerne præsenteres for nogle værktøjer til at udvikle og tilpasse aktiviteterne til deres målgruppe. Selve undervisningen kan med fordel flyttes, så denne enten kommer til at ligge efter en halv arbejdsdag eller at der laves nogle hele dage i naturen.

Set i forhold til ambitionerne for projektet er DGI og Næstved STU ikke er nået i mål med *foreningssamarbejdet*. Samarbejdet med Næstved Skytteforening er problematisk, da skytteforeningen ikke kan karakteriseres som en outdoor-foreningen, og ikke laver aktiviteter i naturen, og samarbejdet med MTB-instruktøren er problematisk, da det ikke foregår i foreningsregi. På trods af disse udfordringer er både projektgruppen og det pædagogiske personale positive omkring foreningstanken, da de mener, det kan være en hjælp til at skabe kontakter og relationer mellem STU-eleverne og foreningerne. De mener, at eleverne dermed kan få mulighed for at blive en del af nye sociale fællesskaber, hvilket vil være positivt for deres trivsel.

Der er imidlertid mange *udfordringer* forbundet med foreningssamarbejdet. Overordnet stiller det pædagogiske personale spørgsmålstejn ved, om STU-eleverne vil være trygge ved foreningerne. Instruktørerne mener, at det kræver en kulturændring i mange foreninger at

skulle tage imod sårbare målgrupper. Praktisk er personalet i tvivl om, hvorvidt eleverne, selv efter tre år, vil fortsætte i foreningen, når de stopper på STU'en. Det er projektgruppens erfaring, at det er en udfordring at finde egnede foreninger, som har kompetencerne, aktiviteterne, strukturen og interessen til at håndtere STU-eleverne. Samtidig er det en udfordring, at foreningsarbejde primært ligger om eftermiddagen eller aftenen – udenfor skoletiden, ligesom det er en udfordring, at de fleste outdoor-foreninger er mest aktive i sommerhalvåret. I forhold til foreningsforløbene oplever instruktørerne, at de ofte har for lidt tid med eleverne og at logistikken (fx i MTB-forløbet), er en stor udfordring.

I forhold til *det videre arbejde* giver projektgruppen udtryk for, at det kunne være en fordel at arrangere et fællesmøde med Næstveds foreninger. Dette kunne give et indblik i, hvilke foreninger der findes og hvad de står for, samtidig med at mange foreninger kunne få kendskab til projektet. I den forbindelse understreger det pædagogiske personale, at det er vigtigt at finde mindre foreninger med få medlemmer, så der ikke er for mange mennesker at skulle forholde sig til. Samtidig må foreningerne godt repræsentere noget, som er oppe i tiden, da det virker mere motiverende på STU-eleverne. Det er vigtigt, at der i hver forening findes medlemmer, som vil fungere som vært eller mentor for STU-eleverne, så de føler sig velkomne og trygge. I forlængelse heraf foreslår instruktørerne, at der gives midler til at ud-danne foreningerne i at håndtere sårbare målgrupper. I forhold til de praktiske udfordringer foreslår både det pædagogiske personale og STU-ledelsen en omstrukturering af skoletiden, så personalet kan deltage i en foreningsaktivitet med eleverne.

4.2 Indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel

Det har været en udfordring for evalueringen, at flere af grupperne ikke har kunne udtale sig om indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel. Hverken projektgruppen eller MTB-instruktøren har haft tid nok med eleverne til at kunne vurdere dette forhold. Instruktørerne i skytteforeningen har i højere grad haft mulighed for dette, men de har kun haft relationer til en meget lille del af elevgruppen og selve aktiviteten er foregået indendørs, hvilket gør, at deres perspektiver er begrænsede. Det pædagogiske personale er dem, der bedst har kunne udtale sig om dette sammen med eleverne selv. STU-eleverne har dog haft vanskeligt ved at forholde sig til og nuancere, hvordan indsatserne påvirker dem og flere af dem har ikke været i stand til at reflektere over indsatsernes betydning for deres trivsel (se afsnit 3.3).

På trods af disse forbehold synes indsatserne alligevel på forskellig vis at have haft en positiv betydning for STU-elevernes trivsel, hvilket beskrives gennem fire centrale tematikker: 4.2.1 *Fællesskab*, 4.2.2 *Kompetencer*, 4.2.3 *Naturen og naturforståelse*, 4.2.4 *Det pædagogiske personale og foreningsinstruktørerne*.

4.2.1 Fællesskab

Først og fremmest har indsatserne betydning for elevernes sociale trivsel. De fleste af eleverne giver udtryk for, at fællesskabet i naturaktiviteterne har stor betydning for dem. Helt konkret oplever flere af eleverne, at det sociale fællesskab i naturaktiviteterne gør, at de bliver gladere i deres hverdag. De oplever, at de bliver tættere knyttet til hinanden og får stærkere

venskaber, hvilket skyldes, at de lærer hinanden bedre at kende, fordi de er sammen på en anden måde i naturen. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at eleverne i naturaktiviteterne er sammen på tværs af linjer og klasser, hvilket betyder, at de får mulighed for at lære hinanden at kende på tværs af uddannelsen. Eleverne giver selv udtryk for, at de sætter stor pris på at lære de andre elever at kende og få nye venskaber.

"Man lærer hinanden at kende. Man er også sammen på en anden måde, end hvis man bare sidder derinde. (...) Fordi man er mere sådan samlet (...), end man plejer at være. Vi plejer bare at være derinde [peger på gruppens lokale] for os selv eller til dansk eller matematik..." (...) *"Så lærer man også de andre at kende."* (Elevgruppe 1, 11:2019).

Dette bekræftes af det pædagogiske personale, der oplever, at eleverne er sammen på en anden måde i naturen. De bliver tættere knyttet til hinanden, fordi fællesskabet er anderledes, end når de er inde. Det, at de er sammen på tværs af de normale grupperinger, gør dem til en del af et større fællesskab. Eleverne skal bruge lidt tid på at blive trygge ved hinanden, aktiviteten og omgivelserne, men det er tydeligt, at de er meget opmærksomme på hinanden og gerne vil hinanden i naturaktiviteterne

Eleverne er blevet sat sammen to og to. De trækker en seddel hos en af pædagogerne, hvorefter de skal tage billede af det, der står på sedlen (fx noget blåt, noget stort, noget levende, et træ osv.). Når de har taget billedet og fået det godkendt hos en af pædagogerne, trækker de en ny seddel. En dreng og en pige er blevet sat sammen. I begyndelsen siger de ikke så meget til hinanden. Pigen trækker en seddel, hvorefter drengen går forrest ud for at lede efter det, der står på sedlen. Han vender sig dog hele tiden rundt for at se, om pigen er med. Hvis hun ikke er lige i hælene på ham, stopper han op og venter på hende og så fortsætter de videre sammen. Lidt efter lidt begynder de at tale mere sammen. De snakker om, hvad der står på sedlerne, hvad der kunne være fint at tage billeder af osv. (Observation naturaktivitet, 11:2019)

I MTB-undervisningen har fællesskabet ligeledes stor betydning for eleverne. De giver udtryk for, at det at være en del af et hold, gør undervisningen mere motiverende og sjovere. På den måde oplever de også selv, at de yder lidt ekstra. Et interessant perspektiv i den forbindelse er, at eleverne er lidt utilfredse med det tekniske niveau i nogle af øvelserne – det er for let for dem, synes de selv. Da en niveauopdeling bliver foreslået, bliver det alligevel vigtigere for dem at være en del af gruppen end at få undervisning på et sværere teknisk niveau. Fællesskabet betyder således mere end selve øvelserne.

"... så må vi ligesom passe ind efter gruppe. For det er heller ikke sjovt, at den ene kører for sig selv. Så sidder man to med en lærer og så kører de andre rundt et andet sted. Så ødelægger det også lidt det sjove i det." (...) "Det er lidt sjovere at cykle sammen i en større flok (...) man bliver lidt mere motiveret af, at der er flere, der cykler sammen." (Elevgruppe 3, 11:2019)

I modsætning til både naturaktiviteterne og MTB-undervisningen oplever eleverne i skytteforeningen ikke, at de på samme måde er en del af et fællesskab. Dette skyldes først og fremmest, at skydning er en meget individuel aktivitet. Eleverne synes derfor, at det er svært at skabe en relation til de andre, da de ikke er fælles om aktiviteten. De har således heller ikke lært nye elever at kende i skytteforeningen. En af eleverne fortæller dog, hvordan hun gennem det at konkurrere med en anden elev fik skabt en form for relation de to imellem.

”X var fx med sidste sæson og der skød mig og X bare for at se, hvem af os, der var bedst. Så der blev vi ved med slås om, hvem af os, der var bedst – altså hvem der skød højest karakter.” (Elevgruppe 2, 11:2019).

Observationen bekræfter, at der generelt er minimal interaktion mellem eleverne i skytteforeningen, selvom det kun er halvdelen af elever, der kan skyde ad gangen. Den primære interaktion foregår mellem instruktørerne og eleverne, når de er inde for at skyde – eller med det pædagogiske personale.

I venterummet sidder eleverne med bøger og telefoner. De har placeret sig forskellige steder ved langbordene, så de ikke er i kontakt med hinanden. En sidder og læser, en anden hører musik med store høretelefoner på, en kigger på sin telefon osv. Pædagogerne forsøger at snakke lidt med eleverne, men der bliver generelt ikke sagt så meget. Det meste af tiden er der ret stille og eleverne passer sig selv. Det er kun to piger, som snakker meget sammen, men de kender også hinanden godt. (Observation skydning, 11:2019)

4.2.2 Kompetencer

Et andet element, som har betydning for elevernes trivsel, er deres oplevelse af kompetence. Det betyder meget for dem at erfare, at de er gode til noget, da det er med til at give dem en følelse af succes.

”Jeg har fået noget succes ud af det, som ligesom er det, man har brug for et eller andet sted. (...) jeg har bare lært, hvordan man fokuserer længe nok til, at det går godt (...) og til at du er tilfreds med dig selv.” (Elevgruppe 2, 11:2019).

En af elever fortæller, at hun har lavet et væddemål med instruktørerne i skytteforeningen om, at hele holdet får is, hvis hun på 20 skud kan skyde 200 point. Det fortæller, at pigen har opnået en stor tro på og tillid til egne evner. Gennem observationen i skytteforeningen bliver det også tydeligt, at flere af eleverne er meget stolte af deres skydninger og gerne vil vise deres resultater frem⁹. De mærker, at de udvikler sig og bliver bedre fra gang til gang. Instruktørerne oplever ligeledes, at eleverne får styrket deres selvtillid. Det gælder alle eleverne, men betyder måske særligt noget for dem, der normalt ikke har så mange succesoplevelser i skolesammenhængen.

⁹ I skytteforeningen skyder eleverne på elektroniske skiver, hvilket betyder, at de bl.a. kan få en udskrift af deres træf og skiver efter end skydning. Dermed bliver det meget visuelt, hvordan og hvor godt de har skudt.

Derudover er det instruktørernes opfattelse, at eleverne tilegner sig forskellige kompetencer: de bliver mere koncentrerede og fokuserede og opnår en fysisk ro. På baggrund af deres viden om skydning og samtaler med det pædagogiske personale mener instruktørerne, at eleverne kan tage disse kompetencer med sig og anvende dem i andre sammenhænge. Særligt er det instruktørernes forståelse, at der er en grad af overførbare i forhold til elevernes hverdag i STU'en¹⁰.

"Deres evne til at arbejde ude på skolen i hverdagen, den bliver betydelig bedre og det er også det, vi hører fra pædagogerne. At de [personalet] kan jo mærke, at de [eleverne] går til det her og (...) det smitter af. De kan meget bedre koncentrere sig og de har mere ro på og får lavet tingene." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

I forhold til naturaktiviteterne er det personalets oplevelse, at flere af de fagligt mindre stærke elever besidder kompetencer, som bliver bragt i spil og kan anvendes i naturen. Dermed bliver elevernes roller byttet rundt og de fagligt svage elever opnår en anerkendelse for deres færdigheder ude, som de tager med sig i andre sammenhænge.

"... der er nogen, som ikke kan ret meget (...) fagfagligt, men så kommer de ud og så er det en anden, der kan tænde bålet og sætte vandet over (...) og sige, du skal gøre sådan og sådan, men som ikke kan stave til Ib eller Bo (...) Så det kan det virkelig socialt og den anerkendelse bringer de jo med ind i andre situationer." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Derudover er det tydeligt for personalet, at de elever, der generelt har en mere kropslig tilgang til tilværelsen, blomstrer, når de er i naturen. Her kan de få lov at udfolde sig gennem deres krop, hvilket er med til at fjerne den usikkerhed, de udviser indendørs.

"Vi har en pige, som er lidt stille og forsigtig. Når hun kommer ud, hun har sådan en krops (...) kropsforståelse. Hun hopper op på ting fx, det er der jo ikke så mange af de andre, der gør (...) Hun tænker ikke over det. Der smider hun lige den der "det ved jeg ikke noget om" og folder sig ud." (Det pædagogisk personale, 11:2019).

Det er en udfordring, at flere af eleverne har vanskeligt ved at tage imod ros og er meget selvkritiske. De har svært ved at håndtere, hvis de ikke "præsterer" lige godt hver gang. Dette kommer særlig tydeligt til udtryk i skytteforeningen, hvor de visuelt kan se, hvordan de skyder fra gang til gang.

"Jeg er ikke så god til at tage imod ros og sådan noget (...) når de siger, jeg er god, så er jeg sådan: narh, det er jeg ikke, så går jeg videre agtigt, selvom jeg godt kan se, at karaktererne er høje. (...) Jeg er sådan en type, der ikke kan tåle, at det ikke er lige godt hver gang..." (Elevgruppe 3, 11:2019).

¹⁰ Det er ikke muligt at påvise dette gennem midtvejsevalueringen, men det er et perspektiv, der fordel kan indtages og undersøges i en afsluttende evaluering (se afsnit 5.5).

Det betyder, at de kan have vanskeligt ved at se en forandring hos dem selv – at de faktisk har opnået nye kompetencer og at de er blevet bedre til noget. Det har betydning for deres trivsel, idet de dermed ikke er tilfredse med sig selv og derfor har vanskeligere ved at glæde sig og have det godt (oplevelsesdimensionen).

4.2.3 Natur og naturforståelse

Naturen virker overvældende på flere af eleverne, fordi det for mange af dem er en ny arena, som de endnu ikke har så stort kendskab til og dermed ikke er helt trygge ved. I forbindelse med MTB-undervisningen nævner eleverne eksempelvis, at de synes, det kan være sjovere at køre på landevejene end i skoven. Skoven er ofte meget mudret, hvilket skaber en risiko for at glide og dermed vælte. Det har stor betydning for farten og gør, at de kører noget langsommere i skoven end på landevejen.

"... det kan godt være lidt sjovere at køre på landevejen. Det er lidt sjovere, synes jeg (...) Jeg synes, man kan få noget mere fart på, når man kører på landevejen, fordi det er sådan lidt, altså i skoven der kan du falde af cyklen, for der glider man jo både i mudder og jeg ved ikke hvad. Her kan du bare fise afsted på cyklen. Det er meget sjovt."
(Elevgruppe 2, 11:2019)

Eleverne er selv opmærksomme på, at det i høj grad handler om deres manglende kendskab til naturen og uderummet. MTB-undervisningen har været ramt af så mange aflysninger, at de reelt kun har været i skoven tre-fire gange. Derfor har eleverne endnu ikke opnået en fortrolighed med rummet, hvilket påvirker deres lyst til at være der. De giver udtryk for, at mere tid i skoven ville give et bedre kendskab, en større tryghed og mere lyst til at bruge den.

"Så det er ligesom sjovere, når man ved, at her kommer der et bum og her kommer der et sving eller et eller andet, så kan man ligesom sætte sig op på, hvad det er, men det er lidt svært, når vi kun er derude en sjælden gang imellem..." (Elevgruppe 2, 11:2019).

På trods af manglende kendskab til naturen, har den positiv betydning for elevernes trivsel, hvilket både det pædagogiske personale og eleverne selv er opmærksomme på. Det pædagogiske personale giver udtryk for, at mange af eleverne gerne vil naturen og udelivet, hvilket har overrasket dem. De kommer med flere eksempler på arrangementer, som er blevet aflyst (fx pga. dårligt vejr og manglende udstyr), hvor nogle af eleverne er mødt op helt klar til at skulle ud og er blevet skuffede over alligevel ikke at skulle afsted. Personalet oplever også, at eleverne er glade for at være i naturen. Fx knytter eleverne sig til og bliver glade for bestemte naturområder, som de gerne vil besøge igen og igen. De kan blive skuffede, hvis der går for lang tid imellem, at de kommer til deres yndlingsområde.

Personalet oplever, at aktiviteterne i naturen kan noget i forhold til de målgrupper, som de har vanskeligt ved at motivere til andre ting. I MTB-undervisningen deltog der eksempelvis en elev, som var udfordret på det at cykle og som havde vanskeligt ved at følge med, men som nægtede at give op, fordi han bare gerne ville være ude og cykle videre.

"Men jeg har haft nogen med, som vi ikke kan få til noget andet og når de er her og man får dem med, så kan man undre sig over, at man ikke kan få dem til noget som helst andet, fordi de arbejder, er glade og hygger sig." (Det pædagogiske personale, 11:2019).

Eleverne selv har vanskeligt ved at sætte ord på det, men deres oplevelse er, at det for det meste er godt at være i naturen. Dette skyldes bl.a., at de ikke på samme måde har hovedet fyldt med en masse tanker, hvilket giver dem ro. Sanserne bringes i spil på en måde, de ikke er vant til og de får frisk luft i stedet for at sidde indenfor, hvilket de oplever som sundt og godt for både kroppen og hovedet.

"Jeg synes bare, det er afslappende at gå ud i naturen. Så skal man ikke tænke så meget over nogen ting. (...) Det kan jeg godt lide. Det giver lidt mere ro oppe i hovedet. Den der friske luft, man får, det er meget godt. (...) I forhold til bare at sidde derhjemme så forandrer man sig lidt, når man kommer ud i naturen. Fordi man kan lade tankerne flyve frit (...) på en god måde." (Elevgruppe 2, 11:2019).

Derudover oplever de også, at hverdagen bliver bedre, når de er i naturen. De får mere overskud af at være ude, selvom de også oplever at være trætte. Det er dog en god træthed, fordi de bruger deres kræfter på en anden og bedre måde.

"Altså jeg har fået mere overskud. Altså selvfølgelig er jeg sådan træt, men jeg er ikke meget, meget træt... Fordi man er ude i naturen og man laver noget, fx (...) I dag har jeg brugt min energi, så jeg er sådan lidt træt, men jeg er også mere frisk og så også fordi, jeg bliver også mere glad." (Elevgruppe 1, 11:2019)

"En bedre hverdag i hvert fald. Altså det er sjovere at komme ud i stedet for bare at sidde nede i e-lab, så er det jo sjovere at komme ud og bruge sine kræfter i stedet for at sidde og få hovedpine dernede." (Elevgruppe 2, 11:2019)

Der er stor forskel på, om eleverne oplever, at naturaktiviteterne har ændret deres relation til naturen. For nogen handler det bl.a. om, at de ikke synes, at aktiviteterne har bidraget med noget nyt og at de i forvejen bruger naturen meget. Andre giver udtryk for, at de har lært naturen bedre at kende. Det har haft betydning, at naturaktiviteterne er blevet en større del af undervisningen og er blevet mere kontinuerlige. Fx har eleverne nu mulighed for at opleve de samme naturområder på forskellige årstider, hvilket gør noget ved deres forhold til naturen.

"Jeg kan godt lide naturen og (...) nu når vi også er mere naturrettet, så synes jeg også, at man oplever noget og ser, hvad der også sker i naturen (...) når det er sommer, så er der mere blade og blomster og nu er det efterår, hvor der ikke er så meget andet. Så bare at se, hvad der er i naturen, det kan jeg godt lide." (Elevgruppe 1, 11:2019)

Nogle af eleverne oplever derfor en større forbundethed til naturen, fordi de har fået en bedre relation til og større tryghed ved at være i naturen. Dette kommer eksempelvis til udtryk ved, at de har fået øje på helt nye ting i naturen. Flere elever fortæller, at de er blevet mere bevidst om, hvad de fx tager billeder af, når de er i naturen¹¹. For nogle af eleverne handler det ikke længere bare om at få taget billederne hurtigst muligt, at ”springe over hvor gærdet er lavest”. De forsøger at finde motiver, der er meningsfulde og som giver dem noget at tænke over. En af eleverne udtrykker endda, at han forsøger at finde noget spirituelt i sine motiver. At eleverne får øje på nye ting i naturen, skal ikke kun forstås i forhold til det visuelle. For flere af eleverne handler det også om at andre sanser bringes i spil og de pludselig lægger mærke til lyde, de ikke var bevidst om før.

”Den der fuglelyd der, den kan jeg godt lide (...) Det er bare, det kommer bare ind ligesom, lige ind i ørerne på en og så føler man bare, at det er dejligt, en dejlig følelse.”
(Elevgruppe 1, 11:2019)

Selvom de har vanskelig ved at beskrive, hvad naturen og naturaktiviteterne konkret gør ved dem, så er det tydeligt, at det påvirker dem positivt og dermed har betydning for deres trivsel.

4.2.4 Det pædagogiske personale og foreningsinstruktørerne

Eleverne giver udtryk for, at både det pædagogiske personale og foreningsinstruktørerne har betydning for deres oplevelse af indsatserne og dermed for deres trivsel. Det pædagogiske personale udgør en sikkerhed for eleverne, hvis der skulle ske noget. Det øger deres tryghed ved at være i naturen, at personalet er med. Derudover bidrager de med humor og glæde, hvilket smitter af på eleverne. Gennem observationerne bliver det tydeligt, at personalet har stor betydning for eleverne.

Eleverne bevæger sig ikke alt for langt væk fra det pædagogiske personale. De fleste af parrene forsøger at finde deres motiver i nærheden af en af de to personer. Når de har taget et billede, vil de meget gerne vise det til personalet og snakke om det, inden de trækker det næste kort med en fotoopgave på. Flere af dem laver sjov med personalet. Fx trækker et af parrene en opgave, hvor de skal fotografere ”noget larmende”. Straks forsøger eleverne at fotografere den ene af personalerne, fordi, som de leende siger, så snakker (larmer) hun så meget hele tiden (Observation naturaktivitet, 11:2019)

Eleverne har en oplevelse af, at de lærer det pædagogiske personale bedre at kende ved at være sammen med dem i naturen. Det skyldes, at de er sammen med personalet på en anden måde i naturen. De oplever, at personalet er nærværende og til stede i naturen.

”Personalerne herinde [på skolens matrikel], de drikker mest kaffe og snakker (...) men i naturen så er de [det pædagogiske personale] også sociale. I dag, hvor vi spiste cookies, det var også bare hyggeligt, socialt.” (Elevgruppe 1, 11:2019).

11 Ifm. naturaktiviteten ”fotoløb”, hvor eleverne skal tage billede af forskellige ting i naturen.

I forhold til foreningsinstruktørerne er det kun instruktørerne i skytteforeningen, eleverne har fået et forhold til (MTB-instruktøren har eleverne kun mødt to gange). Generelt er det elevernes oplevelse, at instruktørerne er imødekommende, venlige og hjælpsomme. De er gode til at opfatte, hvis eleverne har brug for hjælp eller gerne vil spørge om noget.

"Jeg kan godt lide dem. Jeg synes, de er rigtig flinke og imødekommende. (...) Jeg synes, de er rigtig rare til at hjælpe. Især hvis der er specielle behov eller et eller andet, så er de bare på og hjælper, så det er dejligt." (Elevgruppe 3, 11:2019).

Dette bekræftes gennem observationen, hvor det er tydeligt, at instruktørerne brænder for eleverne og brænder for at gøre en forskel for dem.

Instruktørerne hilser varmt på eleverne, da de træder ind ad døren. Der bliver fx sagt "Hvor er jeg glad for at se dig..." til flere af eleverne. (...) Instruktørerne behandler eleverne forskelligt afhængig af, hvordan den enkelte har det med at skyde. Nogle af eleverne joker instruktørerne med, mens de taler mere forsigtigt til andre. En af eleverne er meget usikker. Instruktøren, der står med hende, bliver ved med at komme med opmuntrende kommentarer: "Flot!", "Sådan der", "Rigtig godt skudt" osv. Han forsøger ikke at presse pigen, men spørger hende, om hun har mod på at skyde 10 skud mere. Da hun er færdig med at skyde og forlader skydebanen, giver han hende et knus og siger, at hun gjorde det virkelig godt i dag. Piger smiler i hele ansigtet og vil meget gerne vise sine skyderesultater til det pædagogiske personale bagefter. En anden af eleverne skyder rigtig godt. På sin anden skydning slutter han af med at ramme en 8'er. Instruktøren, der står med ham, siger: "Et skud til, vi kan ikke slutte med en 8'er!" Eleven forsøger først at sige, at det kan han altså ikke, men en af de andre instruktører siger, at han næsten kun skød 10 sidste skydning. "Du bliver nødt til at gøre det", siger den første instruktør. "Okay, et skud til" siger eleven. Han lader, tager sigte, holder vejret og skyder og rammer en 10'er. "Kan du slutte med det?" spørger instruktøren. "Ja, okay", svarer drengen mens han smiler (Observation skydning, 11:2019)

Det er instruktørernes oplevelse, at det har stor betydning for eleverne, at de føler sig trygge ved og har tillid til de voksne, de omgås. De første mange gange eleverne kom i skytteforeningen, var de meget usikre og lukkede.

"...de [skulle] lære [os] at kende først, inden de begyndte at sige noget. Dem som var med sidste år og som nu er med i år, (...) de lukker meget mere op, når vi står med dem og begynder også at snakke om personlige ting og hjemlige ting og hvad det egentlig er, der irriterer dem og det kan vi jo hurtigt bruge fem minutter på, når vi står derinde [ved skydebordet]..." (Instruktør skytteforeningen, 11:2019).

Samtidig er det instruktørernes erfaring, at eleverne sætter pris på at være sammen med voksne, som ikke er det normale personale og som har en lidt anden tilgang til dem. Generelt er det vigtigt, at de som instruktører er stabile og rolige og sørger for, at der ikke sker for store forandringer fra gang til gang, fx i programmet. Derudover har det betydning, at de viser tillid til eleverne.

En af eleverne savner dog, at instruktørerne er mere kritiske. Hun vil gerne have kritisk feedback på sin skydning, da hun oplever, at det er den eneste måde, hun bliver bedre på. En anden af eleverne forsvarede instruktørerne ved at sige, at hun tror, det er noget, man som elev skal gøre opmærksom på, da de som udgangspunkt ikke vil skræmme folk væk eller såre dem og derfor som udgangspunkt ikke er så kritiske.

"Der er ikke særlig meget kritik. Jeg ville gerne have haft mere kritik, altså fordi der er ikke noget. (...) man lærer af sine fejl. Den eneste måde at få kritik på, det er for at blive bedre..." (...) "Det tror jeg, man skal sige – ellers så tror jeg ikke, at de gør det, fordi at der er også folk, der er følsomme og der er en grund til, at man går på en STU, så det tænker jeg også er med ind over, hvorfor de ikke siger mere, end de gør." (Elevgruppe 3, 11:2019).

4.2.5 Opsummering

På baggrund af oplevelser og vurderinger fra eleverne, personalet og instruktørerne synes indsatserne overordnet at have haft en positiv betydning for elevernes trivsel. Det skal imidlertid understreges, at eleverne har haft vanskeligt ved at udtale sig og at instruktørerne har et begrænset kendskab til eleverne i hverdagen.

Eleverne giver udtryk for, at *fællesskabet* har stor betydning for deres trivsel, og de oplever, at det sociale fællesskab i naturaktiviteterne gør, at de bliver gladere i hverdagen. De bliver tættere knyttet til hinanden og får stærkere venskaber, sandsynligvis fordi de er sammen på en anden måde i naturen. I forbindelse med MTB-undervisningen giver eleverne udtryk for, at det at være en del af et hold, gør undervisningen mere motiverende og sjovere. I modsætning hertil oplever eleverne ikke, at de på samme måde er en del af et fællesskab, når de er i skytteforeningen, da skydning er meget individuelt.

Eleverne oplever, at indsatserne har betydning for deres trivsel, idet de har fået *kompetencer* indenfor et nyt område. Det betyder meget for dem at opleve, at de er gode til noget, da det er med til at give dem en følelse af succes. Skytteforeningens instruktører mener, at eleverne kan anvende de opnåede kompetencer fra skydning i deres hverdag på STU'en. I forhold til naturaktiviteterne er det personalets oplevelse, at flere af de mindre stærke elever fagligt har kompetencer, som bliver bragt i spil og kan anvendes i naturen. Dermed bliver elevernes roller byttet rundt og de fagligt svage elever opnår her en anerkendelse for deres færdigheder, som de måske kan tage med sig i andre sammenhænge.

For størstedelen af eleverne er *naturen* et nyt rum, som de ikke er helt trygge ved. De er selv bevidste om, at mere tid i naturen vil skabe større kendskab, tryghed og lyst til at være ude. På trods af manglende kendskab til naturen, synes aktiviteter i naturen at have positiv betydning for elevernes trivsel, hvilket både eleverne og det pædagogiske personale giver udtryk for. De fleste eleverne oplever det som godt at være i naturen, fordi det giver dem ro. De oplever, at sanserne bringes i spil på en måde, de ikke er vant til og at de får frisk luft i stedet for at sidde indenfor, hvilket de oplever som sundt. Mange mener, at hverdagen bliver bedre, når de er i naturen, da de får mere overskud. Nogle elever har en oplevelse af, at naturaktiviteterne påvirker deres relation til naturen, og at de oplever en større forbundethed til naturen og tryghed ved at være i naturen (*naturforståelse*).

Sidst men ikke mindst giver STU-eleverne udtryk for, at *det pædagogiske personale og foreningsinstruktørerne* har betydning for deres oplevelse af indsatserne. Det pædagogiske personale udgør en sikkerhed for eleverne, hvilket øger deres tryghed ved naturen, og de bidrager med humor og glæde. Eleverne oplever, at de gennem naturaktiviteterne lærer det pædagogiske personale bedre at kende, da de er sammen på en anden måde i naturen og personalet virker mere nærværende. Eleverne oplever, at instruktørerne er gode til at hjælpe dem og behandler dem med respekt, samtidig med at de godt kan lave sjov. En af eleverne savner dog, at instruktørerne er mere kritiske.

5 Diskussion og anbefalinger

Intentionen med dette afsnit er at diskutere udvalgte perspektiver i evalueringen af *STU – i bevægelse med naturen*, som vurderes at have særlig betydning for det videre arbejde med projektet og for andre lignende projekter. I forlængelse heraf gives en række anbefalinger til det videre arbejde med projektet og den afsluttende evaluering. De centrale tematikker er: 5.1 *Certificeringsforløbet*, 5.2 *Foreningssamarbejdet*, 5.3 *STU-elevernes trivsel*, 5.4 *Metodiske tilgange* og 5.5 *Den afsluttende evaluering*.

5.1 Certificeringsforløbet

Overordnet er certificeringen forløbet som planlagt og det pædagogiske personale har positive erfaringer med at inddrage naturen og naturaktiviteter i undervisningen. Der er dog knyttet visse udfordringer til forløbet.

Der var uoverensstemmelse mellem det pædagogiske personales forventninger til certificeringen og undervisernes praksis, særligt i forhold til naturaktiviteter. Det pædagogiske personale oplever, at naturaktiviteterne primært har været rettet mod børn og ikke har været direkte overførbare til STU-eleverne. Det pædagogiske personale begrundet deres oplevelse med, at underviserne på certificeringsforløbet ikke har haft erfaring med STU-målgruppen eller grundigt kendskab til denne. Underviserne har derfor ikke haft fokus på at præsentere relevante naturaktiviteter eller værktøjer, fx aktivitetsudvikling (Hovgaard, 2017) til at tilpasse en given aktivitet til en specifik målgruppe.

I recertificeringen for det pædagogiske personale på Næstved STU og i tilsvarende certificeringer af andre STU-ansatte er der to vigtige erfaringer:

- 1) Underviserne på certificeringsforløbet bør præsentere personalet for naturaktiviteter, der er passende for målgruppen, de arbejder med.
- 2) Personalet skal have metode og værktøjer til selv at udvikle og tilpasse en given aktivitet til en bestemt målgruppe.

I forlængelse heraf har STU-eleverne et ønske om, at de legerelaterede naturaktiviteter (fx vendespil, fotoløb osv.), som de er blevet præsenteret for gøres mere udfordrende. Sandsynligvis vil ikke alle eleverne føle sig trygge ved dette. Derfor vil det være bedre at differentiere naturaktiviteterne, så eleverne selv kan vælge de aktiviteter, de føler sig mest trygge ved. Med udgangspunkt i flow-teorien (Csikszentmihalyi, 1991) kan STU-eleverne føle angst, hvis naturaktiviteterne opleves for vanskelige, og omvendt vil eleverne kede sig, hvis aktiviteten fremstår for let. For det pædagogiske personale bør det være et mål at gennemføre strukturerede naturaktiviteter, hvor niveauet af udfordringerne og færdighederne kan varieres og kontrolleres, således at den enkelte elev kan få mulighed for at opleve flow (Csikszentmihalyi, 1991)

Det pædagogiske personale bør indtænke forskellige differentieringsmuligheder i naturaktiviteterne, således at den enkelte elev kan blive udfordret på en passende måde.

Det kan diskuteres om DGI som organisation har kompetencerne til at lave naturaktiviteter i denne sammenhæng og med denne målgruppe. Projektlederen er bevidst om, at DGI ikke er en "natur-organisation" og ikke har natur som kerneområde. Samtidig er naturen og uderummet det foretrukne sted at dyrke motion og være aktiv for de fleste danskere og derfor er det et område, som DGI er meget interesseret i og gerne vil blive bedre til at benytte (DGI, 2018). Derfor har DGI etableret DGI Outdoor og har herunder forskellige indsatser, fx DGI Udeskole. Det er vigtigt, at DGI udnytter de interne kompetencer og samtidig inddrager relevante fagpersoner, fx naturvejledere, sådan som det har været tænkt fra projektets begyndelse.

5.2 Foreningssamarbejdet

Der har gennem mange år været forholdsvis tætte relationer mellem offentlige institutioner og dele af foreningslivet i Danmark. Disse samarbejdsrelationer er yderligere forsøgt øget og styrket de sidste 20 år gennem forskellige politikker og indsatser på området (Ibsen & Levinsen, 2019). Det er således en grundlæggende tankegang at samarbejde mellem fx skoler og foreninger er anbefalelsesværdigt. Det er da også primært skoler, som særligt idrætsforeninger har et samarbejde med (Ibsen & Levinsen, 2019). Derfor virker det på mange måder oplagt for Næstved STU at indgå i samarbejde med de lokale foreninger. Der knytter sig dog en række udfordringer til foreningssamarbejdet, som det er væsentligt at være opmærksom på og diskutere.

Den overordnede problemstillingen handler om, at STU-eleverne som udgangspunkt ikke forbinder det med noget meningsfuldt og positivt at være i en forening. Eleverne har vanskeligt ved at passe ind i en almindelig foreningsstruktur, da der ofte er for mange mennesker at forholde sig til, samtidig med at de ikke tiltales af den konkurrenceorienterede tilgang, der er kendetegnende for mange foreninger. Der er ovenikøbet en stor risiko for, at de møder gamle klassekammerater, de måske er blevet mobbet af. Spørgsmålet er, om foreningssamarbejdet er den optimale løsning for eleverne og om ønsket om samarbejde i højere grad er et ønske fra DGI's og NSV's side? Formålet med foreningssamarbejdet er at imødekomme den fastholdelsesproblematik, der opstår, når eleverne forlader STU'en, dvs. om de vil fortsætte de nye gode vaner med naturaktiviteter i hverdagen. Spørgsmålet er, om der kunne være andre fællesskaber eller alternative løsninger på denne problematik?

Derudover har der vist sig at være flere praktiske udfordringer knyttet til foreningssamarbejdet. Projektgruppen oplever, at det er svært at finde (egne) outdoor-foreninger. Mange foreninger har ikke kompetencerne eller aktiviteterne til at håndtere STU-eleverne, de opererer på andre tidspunkter end den almindelige STU-skoledag og de har for få ressourcer og begrænset kendskab til målgruppen. Dette understøttes af en undersøgelse af socialt udsatte i idrætten, hvor det påpeges, at de klassiske idrætsforeninger har vanskeligt ved at inkludere

socialt udsatte grupper. Kulturelle eller sociale forskelle mellem udsatte og ikke-udsatte kan betyde manglende identifikation for de socialt udsatte i almindelige idrætsforeninger, og der kan være hensyn at tage, som er vanskelige for en almindelig forening at rumme (Pilgaard & Rask, 2018). Derfor bør det i høj grad overvejes, hvilke foreninger der vil være egnede til at håndtere STU-eleverne, og der skal tænkes i foreningstyper og foreningsværdier. Eksempelvis skal foreningen være villig til at tilpasse sig eleverne, da det ikke er forventeligt, at eleverne er i stand til at tilpasse sig foreningen.

I den forbindelse har foreningernes aktiviteter stor betydning. Det er væsentligt at overveje, hvilke aktiviteter der vil være egnede for STU-eleverne i forhold til deres fysiske, psykiske og sociale trivsel. Fysisk skal eleverne have mulighed for at kunne deltage, selvom de er udfordret i form af handicap, dårlig form osv. Psykisk skal eleverne kunne følge med i aktiviteterne uden at blive stressede, udfordret over evne osv. Socialt bør foreningen ikke være for stor, da der dermed bliver for mange mennesker at forholde sig til, samtidig med at der helst skal være nogle enkeltpersoner, der tager sig af eleverne. Motivationsmæssigt skal foreningsaktiviteterne interesserer eleverne, samtidig med at de ikke skal være for konkurrenceorienterede. Set ud fra disse perspektiver og erfaringerne fra projektet er skydning og MTB sandsynligvis ikke de mest relevante og velegnede foreningsaktiviteter for STU-eleverne. Sidst men ikke mindst bør naturen have en afgørende rolle i foreningen, hvis samarbejdet skal følge intentionen med projektet. I den forbindelse kunne fx spejderorganisationer indtænkes, da disse på mange punkter lever op til de ovenstående behov eller kriterier¹².

¹² Spejderorganisationer er tidligere i processen blevet fravalgt, da det pædagogiske personale har været kritiske overfor, om det var "sejt nok" til STU-eleverne. Derfor bør det indtænkes, hvordan Næstved STU og evt. spejderorganisationer i samarbejde vil tackle fordomme om spejdere og spejderliv i forhold til at få de unge inddraget i denne type forening.

Fastholdes foreningssamarbejdet i projektet fremadrettet, er det væsentligt at overveje, hvad foreningerne får ud af det (Ibsen & Levinsen, 2019). Fx kan der med fordel tænkes i et ressource- og kompetenceløft af de involverede foreninger. De frivillige i foreningerne bør få mulighed for at deltage i kurser eller anden undervisning, der øger deres kendskab og kompetencer i forhold til målgruppen. Derudover er det vigtigt i højere grad at gennemtænke det pædagogiske personales rolle i foreningssamarbejdet. STU-eleverne har i vid udstrækning behov for pædagogisk støtte til at indgå i foreningerne, hvorfor det vil være givende, hvis personalet har mulighed for at deltage i foreningsaktiviteterne sammen med eleverne. Dette vil betyde en omstrukturering af skoledagen. Alternativt skal der indtænkes en anden form for pædagogisk støtte, fx bostedspersonale, forældre, plejefamilier, frivillige foreningsledere eller trænere, pensionister m.fl.

Det bør overvejes, hvorvidt foreningstanken er den bedste løsning for STU-eleverne som målgruppe. Vælges foreningssamarbejdet, bør der afsættes tid og ressourcer til at udvikle samarbejdet. Fravælges foreningssamarbejdet bør alternative løsninger afprøves.

Overordnet set tyder resultaterne på, at tanken om et foreningssamarbejde er yderst problematisk. Det synes urealistisk at forestille sig, at STU-eleverne uden videre kommer til at trives i en almindelig forening og at de fortsætter deltagelsen og de nye vaner efter projektet. Derfor bør der tænkes i alternative løsninger.

En mulighed kan være at få STU-eleverne ind i foreningerne på selvstændige hold, som tilpasses STU-elevernes ønsker, behov og kompetencer. Hvis muligt kan holdene langsomt sluses ind i almindelige udvalgte foreninger, så STU-eleverne får dannet relationer til de andre medlemmer. En anden mulighed kan være, at STU-eleverne bliver hjulpet i gang med at skabe mindre selvstændige grupper (Wengel, Ishøi og Andkjær, 2020)¹³, der mødes i løbet af skoleårene på Næstved STU og efterfølgende fortsætter med at mødes og lave aktiviteter i naturen. En tredje mulighed kan være at etablere en selvstændig forening (Wengel et al., 2020) for eleverne, hvor de kan mødes i et ligeværdigt fællesskab og på deres præmisser. De sidste to løsninger kunne måske indtænkes i relation til naturbasen, så denne kom til at udgøre det fælles samlingssted. Udfordringen er, at det vil kræve ressourcestærke elever, der har mulighed for at holde liv i disse grupper og sætte gang i aktiviteter. Begge muligheder er dog kendt fra sundhedsindsatser med sårbare målgrupper i danske kommuner, hvor det med stor succes er lykkedes at etablere mindre grupper eller selvstændige foreninger og derigennem forankre de deltagende borgere efter sundhedsindsatserne (Wengel et al., 2020).

Det er vigtigt at være opmærksom på, at de ovenstående løsningsmodeller ikke er afprøvet i forhold til STU-eleverne som målgruppe. Derfor kan det ikke påvises, hvorvidt de vil være mere succesfulde end foreningssamarbejdet, som det er afprøvet i dette projekt. Den overordnede læring er imidlertid, at foreningssamarbejdet ikke er let med denne målgruppe, at der kræves en særlig indsats og ekstra ressourcer samt at det sandsynligvis tager tid.

¹³ Rapporten henviser til et tre-årigt projekt foretaget af Friluftsrådet, hvor det er blevet undersøgt, hvordan friluftsliv og natur kan implementeres i kommunale sundhedsindsatser.

Der kan med fordel afprøves alternative løsninger til forankring af STU-eleverne, fx selvstændige hold i foreningerne, mindre selvstændige grupper eller en selvstændig forening knyttet til naturbasen.

5.3 STU-elevernes trivsel

Det er afgørende at have et stort kendskab til målgruppen for en indsats (se afsnit 5.1). STU-eleverne på NSV er begrænset af fysiske, psykiske og/eller sociale handicaps. Nogle elever sidder i kørestol, andre kæmper med diagnoser som ADHD, angst, depression mm. og andre igen har sociale udfordringer, som vanskeliggør muligheden for at opnå en normal tilværelse (NSV, u.å.c). Derfor har det langt fra været alle STU-eleverne, der har haft mod på, lyst til eller mulighed for at indgå i evalueringen (se afsnit 3.3). Det er heller ikke alle elever, der på nuværende tidspunkt har været en del af indsatserne i projektet. NSV arbejder med at øge den enkeltes livskvalitet og sætter derfor individuelle mål for hver enkelt STU-elev. For eleverne betyder det, at deres hverdag og undervisning på skolen tilrettelægges med afsæt i den enkeltes muligheder og ønsker (NSV, u.å.b). Denne tankegang kan med fordel indtænkes i det videre projektforsløb for *STU – i bevægelse med naturen*, så der i højere grad tænkes i de individuelle elever og differentieres i forhold til deres behov og ønsker, samtidig med at der arbejdes med det sociale fællesskab.

Flere af STU-eleverne giver udtryk for, at de oplever at have fået forbedret deres trivsel gennem indsatserne (se afsnit 4.2.1 og 4.2.3) og at de har fået nye kompetencer (se afsnit 4.2.2). Den oplevede forbedrede trivsel skal imidlertid diskuteres i forhold til en række centrale forhold og spørgsmål.

De unge oplever at have opnået kompetencer, men der kan stilles spørgsmålstejn ved, om ikke de ville have fået den samme oplevelse, hvis foreningstiltaget havde handlet om noget helt andet, fx discgolf, kajakundervisning eller klatring. Et andet meget centralt spørgsmål handler om, hvorvidt den forbedrede trivsel og de opnåede kompetencer kan overføres til elevernes hverdagsliv? Det er problematisk, hvis der ikke er nogen overførbare, da selve forandringen dermed ikke forankres i elevernes dagligdag og således ikke får betydning udover selve forløbet. Denne evaluering kan ikke sige noget om dette forhold, men blot påpege vigtigheden af at have fokus på det fx i en afsluttende evaluering.

Vigtigheden af dette centrale opmærksomhedspunkt bekræftes i andre undersøgelser der har fokus på implementeringen af natur og friluftsliv (Wengel et al., 2020). En evaluering, som har fokus på forankring og inkluderer langtidseffekt, kræver, at de samme elever bliver fulgt over væsentlig længere tid. Nogle undersøgelser argumenterer for, at overførbare fra naturindsatser til hverdagslivet er stor (LGInsight, 2018; TeamSucces, 2019), hvorimod det i andre undersøgelser understreges, at overførbare er mere tvivlsom (Pedersen, Andkjær & Støckel, 2017). Det er ressourcekrævende og forbundet med metodiske udfordringer at undersøge overførbare mellem de igangsatte indsatser i projektet og STU-elevernes hverdagsliv.

I en afsluttende evaluering vil det være interessant at undersøge overførbareheden mellem de igangsatte indsatser i projektet og STU-elevens hverdagsliv på skolen og dermed forankringen af indsatsen. Dette vil kræve en længevarende evaluering, hvor de samme elever følges over længere tid.

På trods af de problematiske forhold understøttes resultaterne og erfaringerne fra evalueringen af anden forskning på området (Ejbye-Ernst, Seidler & Sørensen, 2018, Wengel et al. 2020). Intentionen om at inddrage og anvende naturen med udfordrede grupper for at øge deres trivsel synes således at være en god ide. I en undersøgelse af naturens betydning i arbejdet med udsatte børn og unge peges der eksempelvis på, at der er væsentlige potentialer i at inddrage naturen og naturaktiviteter som en del af det pædagogiske arbejde med børn og unge i udsatte positioner (Ejbye-Ernst et al., 2018). Erfaringerne viser, at der opstår særlige muligheder for at arbejde med relationer mellem deltagerne og mellem fagpersonalet og deltagerne (Ejbye-Ernst et al., 2018), hvilket er genkendeligt fra dette projekt (se afsnit 4.1.1, 4.2.1 og 4.2.4). Derudover opstår der mange situationer, hvor deltagerne får mestringsoplevelser, hvilket har positiv betydning for deres selvbillede (Ejbye-Ernst et al., 2018) (se afsnit 4.2.2). Undersøgelsen konkluderer, at naturen giver gode muligheder for at indarbejde kropslig bevægelse i det pædagogiske arbejde (Ejbye-Ernst et al., 2018), hvilket er et grundlæggende perspektiv i hele projektet.

5.4 Metodiske tilgange

Metodisk har der været en række udfordringer. For det første kan der stilles spørgsmålstegn ved, om valget af fokusgruppeinterviews var den bedste metode til at indsamle empiri blandt STU-eleverne. Mange af eleverne virkede usikre på sig selv og havde vanskeligt ved at give udtryk for, hvad de mente, tænkte og oplevede. Derudover var de fleste tilbageholdende og det var de færreste, der selvstændigt tog initiativ til aktiviteter eller samtaler. Derfor kan det være problematisk at anvende fokusgruppeinterviews, hvor målet er at deltagerne diskuterer udvalgte spørgsmål og tematikker med interviewer som moderator og igangsætter (Halkier, 2015). Formen på interviewet tilgodeså ikke STU-eleverne, og interviewer måtte typisk stille de samme spørgsmål til eleverne enkeltvis. Dermed er det begrænset hvilken information og viden, der er kommet ud af interviewene, og det er ikke muligt at være sikre på, at den opnåede viden er dækkende for elevernes oplevelser. Derfor kunne det sandsynligvis have fungeret bedre med individuelle interviews af eleverne. I modsætning hertil er det individuelle interview er velegnet, når målet er at opnå viden om og forståelse af den betydning, forskellige oplevelser har for det enkelte menneske (Christensen, Nielsen & Schmidt, 2015). Udfordringen er, at det måske kan virke skræmmende for netop denne elevgruppe at være alene med en ukendt interviewer. Et godt interview vil kræve, at eleverne er kendt med interviewer og føler sig fortrolig med vedkommende. Et gruppeinterview med to-tre elever, der kender hinanden godt og er trygge ved hinanden, kunne være en mulig løsning.

Det bør overvejes, om interview i det hele taget er den bedste metode til den aktuelle målgruppe eller om den primære metode hellere skulle have været observation. Selv de mest ressourcestærke elever havde vanskeligt ved at reflektere over og nuancere deres oplevelser af indsatsernes betydning for deres trivsel (se afsnit 3.3). I den forbindelse har evalueringens tidsmæssige og logistiske ressourcer været begrænsende. Konkret har det betydet, at mængden af den indsamlede empiri er begrænset, hvilket har betydning i forhold til at drage sikre konklusioner.

5.5 Den afsluttede evaluering

I den afsluttende evaluering kunne det være interessant i langt højere grad at gøre brug af observation, ligesom der med fordel kunne anvendes individuelle interviews eller mindre gruppeinterviews med få elever. Dette kunne give et bredere perspektiv på indsatsernes betydning for STU-eleverne, hvormed validiteten af evalueringen forbedres. Hvis observationerne gennemføres over en længere periode, kunne de yderligere bidrage med viden om overførbarheden mellem de igangsatte indsatser i projektet og STU-elevernes hverdagsliv på skolen¹⁴. Det ville således være interessant at observere eleverne udenfor ifm. indsatserne og sammenligne med deres hverdagsliv på skolen.

¹⁴ I en længevarende evaluering kunne det yderligere give mening at forholde sig til de kvantitative mål for indsatserne (se afsnit 1.2.2).

Der kan med fordel gøres brug af observation som metode til at opnå viden om og forståelse for indsatsernes betydning for STU-eleverne, samt overførbareheden mellem indsatserne og elevernes hverdagsliv. Observationerne kunne suppleres med individuelle interviews eller mindre gruppeinterviews med få elever, der kender hinanden godt og er trygge ved hinanden. Evalueringen bør gennemføres med de samme elever over en længere periode under og efter projektet.

Det vil højne validiteten af evalueringen, hvis de udvalgte STU-elever samt det pædagogiske personale er mere repræsentativt fordelt. Det bør således ikke kun være de mest ressourcestærke elever, der er repræsenteret, ligesom det vil være væsentligt at inddrage personale, der ikke tidligere har erfaring med at anvende naturen i undervisningen. Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på de metodiske udfordringer, der opstår i forhold til at inddrage mindre ressourcestærke elever (se afsnit 5.4).

Der bør inddrages elever med både fysiske, psykiske og sociale udfordringer i både observationerne og de supplerende interviews i det omfang, det er muligt. På samme måde bør der i interviewene med det pædagogiske personale inddrages personale, der ikke har erfaring med at anvende og være i naturen.

6 Konklusion

Formålet med midtvejsevalueringen af *STU – i bevægelse med naturen* har været at undersøge, hvordan STU-elevs trivsel kan styrkes gennem forløb i naturen med fokus på to specifikke indsatser 1) et certificeringsforløb af det pædagogiske personale, 2) samarbejde med outdoor-foreninger. I den forbindelse blev opstillet følgende underspørgsmål:

- Hvordan er indsatserne blevet implementeret?
- Hvordan har samarbejdet mellem aktørerne været i udviklingen af indsatserne?
- Hvordan vurderer projektaktørerne implementeringen af de tre indsatser?
- Hvilken betydning har projektet haft for STU-elevs trivsel?
- Hvilke dele af projektet har særlig betydning for STU-elevs?
- Hvordan bidrager projektet til at øge STU-elevs naturforståelse?

Konklusionen er en opsummering af de væsentligste resultater, som giver svar på ovenstående spørgsmål. I modsætning til de enkelte afsnit i rapporten, der uddyber og nuancerer resultaterne og tilsammen er med til at besvare de ovenstående spørgsmål fyldestgørende, fremstår resultaterne i konklusionen i forenklet form. Konklusionen falder i tre afsnit: 6.1 *Certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet*, 6.2 *Indsatsernes betydning for STU-elevs trivsel* og 6.3 *Fremadrettede udfordringer*.

6.1 Certificeringsforløbet og foreningssamarbejdet

Certificeringsforløbet er foregået som planlagt og det er projektgruppens oplevelse, at certificeringen har været brugbar for det pædagogiske personale. Personalets oplevelse er, de har opnået nye kompetencer gennem certificeringen og dermed er blevet mere trygge ved at lave aktiviteter i naturen. De oplever også, at de i højere grad gør brug af naturen, det er blevet mere meningsfuldt for dem at være i naturen og deres brug af naturen er blevet kvalificeret på en ny måde.

Personalet har oplevet det problematisk, at underviserne på certificeringsforløbet har haft en begrænset erfaring med STU-målgruppen, hvilket tydeligst er kommet til udtryk gennem de naturaktiviteter, personalet er blevet præsenteret for. Disse har ikke været direkte overførbare til STU-elevs og de ville gerne have haft værktøjer til at tilpasse aktiviteterne efter deres målgruppe.

Foreningssamarbejdet er man ikke nået i mål med. Samarbejdet med Næstved Skytteforening er problematisk set i forhold til projektets intentioner, da skytteforeningen ikke kan karakteriseres som en outdoor-forening og ikke arbejder med aktiviteter i naturen. Samarbejdet med MTB-instruktøren er ligeledes problematisk i forhold til projektets intentioner, idet det ikke er foregået i foreningsregi. Både projektgruppen og det pædagogiske personale er dog positive omkring foreningstanken. De ser det som en mulighed for, at STU-elevs kan blive en del af nye sociale fællesskaber, hvilket de mener vil være gavnligt for deres trivsel,

da de kan få brudt gamle handlemønstre og tankemåder. Spørgsmålet er imidlertid, om det er meningsfuldt for STU-eleverne at være i en almindelig forening. Resultaterne viser bl.a., at det er vanskeligt at finde egnede outdoorforeninger, der har interessen, kompetencerne, aktiviteterne og strukturen til at indgå i samarbejdet.

6.2 Indsatsernes betydning for STU-elevernes trivsel

Resultaterne som bygger på kvalitative data og selvurdering tyder på, at indsatserne har en positiv betydning for STU-elevernes trivsel. Den øgede trivsel fremtræder dog tydeligst gennem naturaktiviteterne, mens foreningssamarbejdet ikke på samme måde bidrager hertil. Særligt fire områder har indflydelse på elevernes trivsel: fællesskabet, kompetencer, natur og naturforståelse, samt det pædagogiske personale og instruktørerne.

STU-elevernes oplever, at de gennem naturindsatserne har lært hinanden bedre at kende, er blevet tættere knyttet til hinanden og har fået stærkere venskaber, fordi de er sammen på en anden måde i naturen. Det samme gør sig til dels gældende i MTB-forløbet, men ikke i skytteforeningen, da skydning opleves som en individuel aktivitet.

Indsatserne har bidraget med flere succesoplevelser for STU-eleverne, som har oplevet, at de er gode til noget, hvilket kan være med til at styrke deres trivsel. Det pædagogiske personale oplever, at flere af de mindre fagligt stærke elever besidder kompetencer, som kan anvendes i naturen og som giver dem en anerkendelse.

For størstedelen af STU-eleverne udgør naturen et nyt rum, som de ikke har så stort kendskab til og dermed ikke er helt trygge ved. På trods af dette oplever eleverne, at det at være i naturen påvirker deres trivsel i en positiv retning, da sanserne bringes i spil og de får mere ro i hovedet. Flere af eleverne mener, at de får en bedre hverdag, fordi de får mere overskud af at være ude. Nogle af eleverne mener, at naturaktiviteterne har ændret deres relation til naturen, så de oplever en større tryghed ved at være i naturen og måske en større forbundethed til naturen.

STU-eleverne er blevet bedre kendt med personalet gennem naturaktiviteterne, og de oplever, at personalet udgør en tryk ramme og bidrager med humor og glæde til naturaktiviteterne. Instruktørerne oplever eleverne venlige, hjælpsomme og respektfulde, de kan samtidig lave sjov men kunne godt være mere kritiske.

6.3 Fremadrettede udfordringer

Som det påpeges i den afsluttende diskussion, er der flere områder, hvor det er nødvendigt at være særlig opmærksom og forholde sig kritisk til projektet.

1. Certificeringsforløbet og de præsenterede naturaktiviteter har ikke i tilstrækkelig grad været tilpasset den aktuelle målgruppe og har ikke rummet muligheder for differentiering.
2. Foreningssamarbejdet er ikke blevet gennemført som intenderet, og det har vist sig vanskeligt at finde outdoor-foreninger, som kan indgå i samarbejdet.
3. Naturen som rum og forskellige naturaktiviteter er ikke i tilstrækkelig grad blevet afprøvet i forhold til den aktuelle målgruppe.
4. Der kan stilles spørgsmålstegn ved, om foreningstanken overhovedet er forenelig med STU-eleverne som målgruppe. Det handler om foreningernes interesse/motivation, kompetence, aktiviteter og struktur, og der kan med fordel eksperimenteres med andre og nye måder at organisere og forankre indsatserne.
5. Det er usikkert og udenfor rækkevidden af denne evaluering at afgøre, om STU-eleverne er i stand til at overføre den oplevede trivsel gennem naturaktiviteterne til deres hverdagsliv? Hertil kræves længerevarende studier som følger op efter afslutningen på projektet.
6. Kvalitativ evaluering af forløbet med brug af observation og fokusgruppeinterview med STU-eleverne har vist sig udfordrende. Materialet er relativt sparsomt og der er en risiko for dels, at eleverne svarer misvisende og dels, at det er de mest ressourcestærke, som svarer. Nye og andre metoder bør inddrages og afprøves.

Referencer

- Arvidsen, J., Pedersen, K.D. & Andkjær, S. (2012). *Rum og rammer for aktivt udeliv*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.
- Braun, V., Clarke, V. & Weate, P. (2016). Using Thematic Analysis in Sport and Exercise Research. In: Smith, B. & Sparkes, A.C. (Ed.), *Routledge Handbook of Qualitative Research in Sport and Exercise* (p. 191-205). London: Routledge.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2015). Kvalitative metoder, tilgange og perspektiver: En introduktion. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (2.udg., s. 13-24). København: Hans Reitzels Forlag.
- Christensen, U., Nielsen, A. & Schmidt, L. (2015). Det kvalitative forskningsinterview. I: Vallgård, S. & Koch, L. (Red.), *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab* (4.udg., s. 61-89). København: Munksgaard.
- Csikszentmihalyi, M. (1991). *Flow. Optimaloplevelsens psykologi*. København: Munksgaard.
- Den Danske Ordbog. (u.å). *Natur*. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Lokaliseret d. 16. august 2019 på: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=natur>
- DGI. (2018). *Kommuner overser naturen som idrætsarena*. Lokaliseret d. 22. januar 2020 på: <https://www.dgi.dk/om/presse/presserum/seneste-nyt/kommunerne-overser-naturen-som-idraetsarena>
- DGI. (u.å.a). *Om DGI – Hvad er DGI*. Lokaliseret d. 28. november 2019 på: <https://www.dgi.dk/om>
- DGI. (u.å.b). *Om vores indsatser – DGI FOKUS*. Lokaliseret d. 28. november 2019 på: <https://www.dgi.dk/samarbejd/om-vores-indsatser/programomraader/dgi-inklusion/saarbare-boern-og-unge/dgi-fokus>
- DGI. (u.å.c). *Skole- og institutionssamarbejde*. Lokaliseret d. 10. december 2019 på: <https://www.dgi.dk/samarbejd/for-skoler-og-institutioner>
- Ejbye-Ernst, N., Seidler, P.H. & Sørensen, V. (2018). *Inddragelse af naturen i arbejdet med børn og unge i udsatte positioner – med naturaktiviteter som en integreret del af indsatsen. Kortlægning af eksempler på god praksis*. København: Københavns Universitet, Videnscenter for Friluftsliv og Naturformidling. Lokaliseret d. 22. januar 2020 på: [https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/inddragelse-af-naturen-i-arbejdet-med-boern-og-unge-i-socialt-udsatte-positioner\(8dbfb89c-5d44-4230-a6ad-856edd9afc74\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/publications/inddragelse-af-naturen-i-arbejdet-med-boern-og-unge-i-socialt-udsatte-positioner(8dbfb89c-5d44-4230-a6ad-856edd9afc74).html)
- Fink, H. (2002). Et mangfoldigt naturbegreb. I: Agger, P., Reenberg, A., Læssøe, J. & Hansen, H.P. (red.), *Naturens værdi – vinkler på danskernes forhold til naturen* (s. 29-37). København: Gads Forlag.
- Halkier, B. (2015). Fokusgrupper. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (2.udg., s. 137-151). København: Hans Reitzels Forlag.
- Hovgaard, M. (2017). *Aktivitetsudvikling i idræt – innovation i praksis*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

- Høgsbro, K. (2008). *Kvalitative metoder i forskning og evaluering*. København: Anvendt Kommunal Forskning (AKF). Lokaliseret d. 2. december 2019 på: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/kvalitative-metoder-i-forskning-og-evaluering-9415/>
- Ibsen, B. & Levinsen, K. (2019). *Foreninger og frivillige i samspil med kommunale institutioner og forvaltninger 2018*. Movements. Odense: Syddansk Universitet.
- Jørgensen, P.S. (2017, 24. august). *Trivsel*. Den Store Danske, Gyldendal. Lokaliseret d. 12. august 2019 på: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=174442>
- Karpatschof, B. (2015). Den kvalitative undersøgelsesforms særlige kvaliteter. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (2.udg., s. 443-461). København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Interview – Introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Launsø, L., Rieper, O. & Olsen, L. (2017). *Forskning om og med mennesker – forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*. København: Munksgaard.
- LGInsight. (2018). *Evaluering af modelprojekt: "Ud af boligblokken – Ind i naturen"*. Naturaktiviteter for udsatte nydanske familier. Red Barnet. Lokaliseret d. 20. september 2019 på: https://redbarnet.dk/media/4275/rapport-ud_af_boligblokken_med_bilag-2018.pdf
- Mayer, F.S & Frantz, C.M. (2004). The connectedness to nature scale: A measure of individuals' feeling in community with nature. *Journal of Environmental Psychology*, 24, 503-515.
- Mygind, L., Hartmeyer, R., Kjeldsted, E., Mygind, E. & Bentsen, P. (2018). *Viden om friluftslivs effekter på sundhed – resultater fra en systematisk forskningsoversigt*. Lokaliseret d. 12. august 2019 på: https://www.friluftsradet.dk/sites/friluftsradet.dk/files/media/document/Forskningsoversigt_kort%20version.pdf
- Naturvejlederne i Næstved Kommune. (u.å). *Velkommen til Naturbaserne i Næstved Kommune*. Lokaliseret d. 14. januar 2020 på: <https://www.naestvednatur.dk/naturbaserne/>
- Naturstyrelsen. (u.å). *Naturdefinitioner. Hvad betyder ordet "natur"?*. Miljø- og Fødevarerministeriet. Lokaliseret d. 16. august 2019 på: <https://naturstyrelsen.dk/om-os/kontakt/faq/definitionen-paa/>
- NSV. (u.å.a). *Bevægelse, trivsel og læring – DGI certificeringsforløb i vores STU*. Lokaliseret d. 28. november 2019 på: <https://nsv.dk/bevaegelse-trivsel-og-laering/>
- NSV. (u.å.b). *Om NSV*. Lokaliseret d.21. januar 2020 på: <https://nsv.dk/om-nsv/>
- NSV. (u.å.c). *STU – Særlig Tilrettelagt Ungdomsuddannelse*. Lokaliseret d. 28. november 2019 på: <https://nsv.dk/stu-saerlig-unge/>
- Pedersen, B.W, Andkjær, S. & Støckel, J.T. (2017). *Evaluering af Naturprojektet. Sundheds- og beskæftigelsesprojekter i Furesø og Kerteminde*. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.
- Pilgaard, M. & Rask, S. (2018). *Socialt udsatte i idrætten. Definitioner og eksisterende viden. Delrapport 1 i projektet 'Idræt for socialt udsatte'*. København: Idrættens Analyseinstitut. Lokaliseret d. 22. januar 2020 på: <https://idan.dk/vidensbank/udgivelser/socialt-udsatte-i-idraetten-definitioner-og-eksisterende-viden/2278f35a-6b2d-49e2-b4b9-a8bd009bfb3b>

- Ramian, K. (2012). *Casestudiet i praksis* (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.
- Sundhedsstyrelsen. (2018). *Forebyggelsespakke – Mental sundhed*. København: Sundhedsstyrelsen. Lokaliseret d. 28. november 2019 på: <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2018/Forebyggelsespakker/Mental-sundhed.ashx?la=da&hash=1FCEFDfB423EB5FF97D1A6611C545B10079DBD8F>
- Szulewicz, T. (2015). Deltagerobservation. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (2.udg., s. 81-95). København: Hans Reitzels Forlag.
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2015). Interviewet: Samtalen som Forskningsmetode. I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (2.udg., s. 29-53). København: Hans Reitzels Forlag.
- TeamSucces. (2019). *Naturen Kalder. Team Green*. Foreningen Team Succes. Lokaliseret d. 20. september 2019 på: <https://nordeafonden.dk/files/media/images/nyheder/book-web.pdf>
- Tjørnhøj-Thomsen, T. & Whyte, S.R. (2015). Feltarbejde og deltagerobservation. I: Vallgård, S. & Koch, L. (Red.). *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab* (4. udg., s. 90-118). København: Munksgaard.
- Wengel, T.T.T., Ishøi, A. & Andkjær, S. (2020). *"Naturen kan noget særligt". Kvalitativ evaluering af Friluftsrådets projekt Sund i Naturen*. Movements. Odense: Syddansk Universitet.

Bilag 1

Ansøgning om udlodningsmidler til friluftsliv

Ansøgning nr. 107309 - STU - I bevægelse med naturen

Tema: Bevæg dig i naturen

Ansøger
DGI Storstrømmen
Evenslundvej 5, 2. sal
4720 Præstø

Kontaktperson
Maja Damgaard
md@dgi.dk
79404850

Postadresse
Evenslundvej 5, 2. sal
4720 Præstø

Sjælland - Vordingborg
www.dgi.dk/storstrommen
CVR/CPR nummer og ansøgertype:
25121414 Forening/organisation

Projektet:

Kort beskrivelse af projektets indhold
Projektet er et udviklingsforløb med fokus på unge med fysiske og psykiske funktionsned sættelser. Gennem et kompetence- og uddannelsesforløb af det pædagogiske personale, samarbejde med outdoor foreninger og naturvejledere samt udvikling af et trygt og frit opholdssted i naturen er projektets formål at understøtte glæde og trivsel blandt sårbare unge ved at arbejde med kropslig dannelse og positive bevælgelsesoplevelser i og med naturen.

Baggrund for projektet

Det pædagogiske personale oplever det kan være vanskeligt at skabe meningsfulde fysiske aktiviteter for de unge på STU. Bevægelse i naturen kan imidlertid gøre en positiv forskel for de unges fysiske, sociale og mentale sundhed. Der er behov for inspiration og konkrete metoder til hvordan personalet kan arbejde pædagogisk med bevægelse i naturen samt viden om lokationer. De unge har ofte et ønske om et aktivt foreningsliv. Samarbejdet mellem STU og foreninger er imidlertid ikke etableret endnu.

Beskrivelse af projektets målgruppe

Den primære målgruppe for forløbet er 85 elever i alderen 16-28 år fra STU - den Særligt Tilrettelagte Ungdomsuddannelse samt 14 borgere med PWS syndrom (ingen mødebestemmelse).

STU er for unge mennesker der ikke kan drage nytte af det ordinære uddannelsessystem og som efter folkeskole eller specialskole har behov for hjælp til at overvinde begrænsninger som følge af et fysisk eller psykisk handicap. Ligeledes er målgruppen unge, der kan have særlige sociale problemer, der kan vanskeliggøre muligheden for at opna eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet.

Den sekundære målgruppe er den totale pædagogiske personalegruppe fra STU samt pædagogisk personale tilknyttet PWS-tilbudet – i alt 30 ansatte.

Målet er at hele målgruppen får glæde af projektet gennem projektperioden og fremadrettet ved at samarbejdsaftaler mellem STU og naturvejledere, foreninger og DGI gennemgås på årlig basis herunder erfaringsudveksler og yderligere kvalificere udviklingsforløbet.

Hvilken forskel vil projektet gøre for målgruppen?

De unge fra STU og borgeme fra PWS-tilbudet vil få:
- en mere aktiv hverdag både i regi af STU, men også som en del af det lokale foreningsliv. Dette opnås via kendskab til hvilke udeområder de kan færdes i når de har fri, fx sammen med andre fra deres bosteder.
- Øget bevælgelsesglæde

- Øget mental og social sundhed
- Øget kropslige kompetencer, selvtillid og motivation
- Oplevelse af frihed og tryghed – "Jeg kan noget selv" - at færdes i naturen / mestring
- Tilknytning til det lokale foreningsliv
Desuden vil de unge og borgerne opleve naturen som en tryk og kendt arena, hvor de frit kan udfolde sig, og som de i øvrigt har oparbejdet kompetencer til.

Det pædagogiske personale opnår viden og færdigheder i at anvende konkrete værktøjer til at skabe trivsel blandt deres elever og borgere ved at arbejde med kropslig dannelse, trivsel og positive bevælgelses- og idrætsoplevelser i og med naturen.

STU/PWS personaler er fortrolle med pædagogiske bevælgelses værktøjer og metoder, som understøtter målgruppens motivation for og aktivitet i naturen.

STU/PWS personaler oplever at de kan skabe et engagement hos eleverne.

Se også bilag med projektets Forandringsteori, hvor aktiviteter, resultater og virkninger er beskrevet.

Beskrivelse af projektets organisering

Styregruppe:

- Søren Dysted, bestyrelsesmedlem i DGI Storstrømmen
- Ulf Torsensen, Vicecenterleder NSV
- Anne Villum, Daglig leder DGI Storstrømmen

Projektledele:

- Maja Damgaard, DGI Storstrømmen

Arbejdsgruppe:

- Helen Holm, Naturvejleder Næstved Kommune
- Henriette Kerff, DGI underviser
- Kit Frøling, DGI underviser
- Ca. 4 Medarbejderrepræsentanter fra STU, PWS-tilbud og grafisk linje
- Repræsentant fra "Bo-delen", hvor de unge bor
- Repræsentant fra BUS/spejderne og/eller anden folkeoplysende forening

Beskrivelse af projektets 5 projektleverancer:

1. Samarbejde med foreningsliv / DGI Fokus:

Udvählte elever går til idræt eller fritidsaktivitet i de lokale foreninger, sammen med en pædagog. Eller som føl hos en naturvejleder. I forhold til forsat fritidsaktivitet for de unge oprettes et samarbejde med pædagogerne, hvor de unge bor. Projektleder står for at skabe kontakt mellem STU og foreningsliv. Se også: www.dgi.dk/fokus

2. Naturbase udvikling:

Proces i samarbejde mellem Næstved Kommunes naturvejleder Helen Holm, elever og pædagogisk personale. Det kan være det ikke skal hedde en "naturbase", men målet er at skabe et sted, hvor de unge kan gå hen og være i naturen, hvor de føler sig trygge og frie.

3. Uddannelsesforløb for den totale pædagogiske personalegruppe på STU samt PWS-tilbudet / DGI certificeringsforløb med fokus på natur og brug af uderummet

DGI's velafprøvede certificeringsforløb på 6 moduler med mellemgiggende hverdagsføring over 10

måneder udvikles og afprøves i samarbejde med arbejdsgruppen. Målgruppen er ny for DGI og projektet rummer således gensidige værdiskabende indsigter og læringsafsæt. DGI's to undervisere vil primært stå for dette forløb i samarbejde med naturvejleder og projektleder. Se også: www.dgi.dk/certificeringer

4. Evaluering:

I samarbejde med forskningsassistenter samt Lektor Søren Andkjær fra forskningsenheden "Active Living", Institut for Idræt og Biomekanik, SDU. Aftale herom er indgået og bekræftet.

5. Dokumentation og kommunikation:

STU's grafiske linje vil stå for produktion af video, billeder og PR materialer samt SoMe interaktion mellem interesserede parter.

Se også bilag med projektets organisering og leverancer.

Tidsplan for projektets udførelse

Projektet forventes påbegyndt 12.08.2018 og afsluttet 20.12.2019

Hvordan bidrager projektet til at forbedre mulighederne for aktivt friluftsliv og oplevelser i naturen?

Personalt uddannes og kompetenceudvikles til at igangsætte aktiviteter i lokalområdet med et pædagogisk fokus og med naturen som base.

Borgerne og eleverne prøver forskellige aktiviteter af i løbet af projektet sammen med personalet.

Personalet undersøger hvilke aktiviteter og tiltag der fungerer og hvad der giver mening gennem metoden "Hverdagsstærking" / aktionsstærking.

En væsentlig og central del af projektet handler om at de sårbare unge er med til at udvikle en "naturbase" eller et sted, hvor de kan gå hen og være i naturen og lave friluft aktiviteter sammen. Udvikling af naturbasen vil foregå i tæt samarbejde med naturvejleder Helen Holm, som i øvrigt har været med til at etablere 10 naturbaser i Næstved Kommune, se: <http://www.naestvednatur.dk/naturbaseme/>.

Samarbejdet mellem STU og outdoor-foreninger som spejder, kano/kajak, bueskydning, O-løb, MTB, løb, yoga i det fri mv. er nyt og vil også være med til at forbedre de sårbare unges mulighed for et aktivt friluftsliv samt naturoplevelser.

Hvordan bidrager projektet til at øge målgruppens naturforståelse?

De unges naturforståelse øges gennem at være i naturen sammen med det pædagogiske personale, naturvejlederne og foreningerne og igennem de aktiviteter der bliver udviklet i projektet.

I udviklingsprocessen af naturbasen vil de unge komme på "studieture" til naturområder og faciliteter. Dette sker for at inspirere de unge og understøtte deres sansning af naturen. Hermed identificeres hvad der især er interessant for dem i forhold til at indtage naturen som en berigende arena for udfoldelse og trivsel.

Projektet har defineret at det er vigtigt at de unge aktivt bliver præsenteret for og afprøver aktiviteter i naturen gennem alle fire årstider.

I hvor høj grad er der frivillige involveret i projektets planlægning og udførelse?

Et af målene i projektet er at afprøve den veldokumenterede samarbejdsmodel "DGI Fokus" i samarbejde med foreninger som især benytter naturen som arena. DGI Fokus har fungeret siden 2012, hvor DGI har opbygget erfaringer med at facilitere skole-foreningsforløb med et inklusionsperspektiv (se bilag med Fokus model).

I en udviklingsorienteret kontekst er det væsentligt at metoden ikke her været afprøvet i STU-regi eller med unge i alderen 16-28 år. Derfor skal lokale outdoor foreninger være en del af projektet fra start.

Repræsentanter fra det frivillige folkeoplysende foreningsliv skal være repræsenteret i projektets arbejdsgruppe.

Formålet med arbejdsgruppen er at skabe en forståelse på tværs af projektets forskellige parter, fælles ejerskab, engagement samt løbende justering, udvikling og erfaringsopsamling, faciliteret af projektlederen.

Målet med "foreningsdelen" af projektet er at 30 unge har deltaget i foreningslivet med støtte fra en pædagog gennem projektets første 10 måneder og at 10 unge fortsætter deres aktiviteter i en forening.

Forventningen er at STU får etableret et samarbejde med minimum 5 foreninger, som også vil fortsætte efter endt projektperiode. En udfordring her er dog kontingent idet de puljer vi har til rådighed fx puljen "Foreningsliv for alle" eller "BROEN Næstved" kun støtter udsatte unge op til 18 år.

Desuden tilbydes de involverede foreninger 3 timerskurset "Idræt for unge med særlige behov", som er udviklet og afprøvet af DGI Inklusion og det landsdækkende netværk.

Foreningernes oplevelser og erfaringer er i øvrigt en vigtig del af den kvalitative evaluering.

Hvordan vil målgruppen blive informeret om projektet?

STU har en in house grafisk linje, som vil fremstille trykt materiale, billeder og små videoer undervises som dokumentation for forløbet.

SoMe grupper på sociale medier, hvor elever, borgere, foreninger, naturvejledere, undervisere og andre involverede kan dele naturoplevelser og følge projektet.

Målgruppen bliver involveret fra start gennem metoden "hverdagsstærking" ved at afprøve aktiviteter + at udvalgte grupper er med på udviklingen af naturbase, samt som føl på naturskolen.

DGI certificeringen vil være en del af den måde som personalet arbejder på. Dette gælder både i projektperioden, hvor der eksperimenteres og udvikles samt fremadrettet. DGI certificeringen skal fornyes en gang om året.

Bevægelse og udeliv vil derfor blive en integreret del af elevernes og borgernes hverdag fra start. De vil blive informeret om at det er et udviklingsprojekt der går i gang til august – og at de i centrum og betyder meget for projektet. Desuden skal de være med til at fejre certificeringen til juni 2019.

Herefter er det vores ambition at vi som resultat af projektet har udviklet et koncept, som kan udrulles og inspirerer andre STU'er i landet.

Hvordan vil projektets fremtidige driftvedeholdelse blive sikret?

Gennem udviklingsforløbet skal ledelsen af NSV sørge for der bliver skabt en solid struktur for hvordan "STU - i bevægelse med naturen" kan udspille sig i hverdagen via personalets praksis. Herunder: Hvomår ligger aktiviteterne tidsmæssigt placeret. Hvem er ansvarlig samt tid til forberedelse. Desuden er det en væsentlig del af udviklingsprojektet formål at identificere hvordan bevægelse i naturen kan blive en naturlig og selvfølge del af borgernes og elevernes hverdag.

DGI vil fortsat være i kontakt med NSV og lave årlige op følgende "Re-certificeringer" med hele personalet ud fra behov samt nye lærings- og interesseområder.

Yderligere kommentarer

Til orientering modtager I to ansøgninger fra DGI - se vedlagte følgebrev i bilag.

I er meget velkomne til at tage kontakt, hvis I har spørgsmål eller mangler indsigt. Alle involverede parter i

Bilag 2

DGI'S CERTIFICERINGSFORLØB AF STU-PERSONALE

DGI's certificeringsforløb bestod af seks moduler, der dannede rammen for uddannelse af det pædagogiske personale på Næstved STU. Mellem hvert modul skulle personalet afprøve bestemte øvelser med de unge STU-elever. Der blev fulgt op på deres oplevelser og erfaringer ved det næste modul. De seks moduler indeholdt følgende:

Modul 1: "Fælles sprog og fælles forståelse".

Modulet indeholdt introduktion til forløbet og en forventningsafstemning mellem det pædagogiske personale og underviserne på forløbet. Der var fokus på succesoplevelser, glæde og begejstring gennem praktiske øvelser samt et kropsligt dannende miljø, hvor der skulle være en rød tråd mellem de fire spor på Næstved STU. Personalet blev præsenteret for, hvordan fysisk aktivitet kan bruges som redskab og lærte om balancen mellem udfordring, sundhed og fællesskab.

Modul 2: "Trivsel og motivation – med fokus på outdoor aktiviteter".

Modulet indeholdt en opfølgning på første modul med fokus på de ansattes mellemliggende erfaringer med at igangsætte aktiviteter. I forlængelse heraf blev projektet *STU – i bevægelse med naturen* præsenteret med oplæg fra den involverede arbejdsgruppe. Derudover var fokus på, hvordan der kan skabes trivsel gennem bevægelse i uderummet med fokus på sanser, motivation i relation til miljø og relationer samt bevægelse, selvværd og sociale kompetencer. Værktøjet aktivitetshjulet blev præsenteret.

Modul 3: "Udarbejd en strategi for implementering af bevægelseskultur og brug den i praksis".

Igen indeholdt modulet en opfølgning på andet modul med fokus på en opsamling af de ansattes mellemliggende erfaringer med at igangsætte aktiviteter. Derudover var fokus i modulet, at de ansatte skulle afdække den eksisterende bevægelseskultur og indkredse værdier og strategier for implementeringen af den nye bevægelseskultur ved at diskutere spørgsmål som: "Hvad står vi for?" og "Hvornår er det, vi gør, en succes?". Der blev yderligere fokuseret på metoder og strukturer samt arbejdet med dokumentation, billeder, evaluering og PR.

Modul 4: "Inspiration til aktiviteter i og med skoven".

Fokus var i dette modul på naturaktiviteter i og med skoven og undervisningen foregik udendørs omkring Dybsø Naturskole. De ansatte blev præsenteret for en række forskellige aktiviteter i naturen, hvor særligt sanserne blev bragt i spil.

Modul 5: "Læring i bevægelse og kobling til naturen".

Indledningsvist indeholdt modulet en opfølgning på fjerde modul i skoven. Dernæst blev der sat fokus på, hvilken sammenhæng der er mellem læring og fysisk aktivitet, samt hvilken evidens der er på området. I praksis blev der arbejdet med en "eksemplarisk aktivitet" hvor fokus var på at have "glæden i centrum". Derudover blev der udarbejdet tre-måneders planer for brugen af naturen og naturaktiviteter med STU-eleverne.

Modul 6: "Evaluerings, forankring og fremtidssikring".

Modulet blev bl.a. brugt på at dele succesoplevelser og aktiviteter på tværs af de forskellige teams på STU. Der blev foretaget evaluering med fokus på opnåede erfaringer og planer for det kommende år. Bevægelsespolitikker og strukturer blev præsenteret og der var dialog om kommunikation i forhold til at sprede budskabet og få de gode historier ud i medierne.

Notat angående evaluering af "STU-i bevægelse med naturen"

Maja Damgaard, 17/12 2019

Følgende notat handler om hvorfor Syddansk Universitets evalueringen af "STU – i bevægelse med naturen" bliver til en midtvejsevaluering med anbefalinger til det videre projekt i stedet for en afsluttende evaluering.

Styregruppens beslutning samt baggrund for denne

Styregruppen for projektet "STU – i bevægelse med naturen" besluttede 6. september 2019 at udskyde afslutningen af projektet til 20. december 2020. Projektleder har derfor aftalt med Friluftsrådet pr. telefon den 6/9 2019 at udskyde den afsluttende dato for projektet. Tilskuddet skal blot være anvendt inden for 3 år fra 3/9 2018.

Se referat fra styregruppemødet [HER](#).

Der er to årsager til at afslutningen på projektet bliver udskudt. Dels etablering af naturbasen og dels at opbygge og samarbejde mellem STU og flere foreninger.

Naturbasen:

Det tager længere tid end forventet for Næstved Sociale Virksomhed (NSV) at få byggetiladelser på grunden, hvor det giver mening at Naturbasen etableres. Kort før "STU – i bevægelse med naturen" startede op fik NSV en bynær gård samt grund, som skal udvikles og være en del af NSV's aktiviteter. Derfor har det givet bedst mening for NSV at STU's naturbase blev etableret på netop den grund, da det er deres egen grund, som de kan bestemme over og udvikle, så den passer til netop deres målgruppe og de aktiviteter de ønsker at igangsætte. Samtidig kan NSV medfinansiere naturbasen, hvis den ligger på grunden, så der kan komme endnu mere facilitet og aktivitet ud af de midler, som "STU – i bevægelse med naturen" har fået tildelt.

Foreninger:

Det tager længere tid end forventet at etablere samarbejde mellem STU og omkringliggende outdoorforeninger. Projektet har et mål om at etablere et samarbejde med minimum 5 foreninger. Pt. er der skabt et godt samarbejde med Næstved Skytteforening, hvor en gruppe elever går til skydning en gang om ugen sammen med deres pædagoger. En instruktør fra Pingel MTB Race & Fun har hjulpet STU i gang med MTB og uddannet to pædagoger til selv at cykle med en gruppe elever hver uge. Træningen foregår dog ikke sammen med Pingel MTB Race & Fun endnu. Der er indledt dialog med foreningen Vejen Frem og Roklubben Næstved. Det har været udfordrende at finde outdoorforeninger, som har haft mulighed for at tage imod STU eleverne og pædagogerne i dagtimerne og i en øvrig travl hverdag har det ikke været en opgave som pædagogerne har haft tid til at være opsigende på. Samtidig har der i projektperioden været udskiftning af personale, som har med elevernes "ud af huset aktiviteter" at gøre.

Projektet vil have fokus på at få etableret samarbejde med flere foreninger i den resterende projektperiode i samarbejde med STUs ledelse og ansatte.

Hvordan influerer det på evalueringen

I forhold til evalueringen af "STU – i bevægelse med naturen" betyder det at Syddansk Universitet i stedet for en slutevaluering bidrager med en midtvejsevaluering. Midtvejsevalueringen vil indeholde anbefalinger for projektets videre udvikling og implementering samt forslag til, hvordan der kan udarbejdes en afsluttende evaluering, som følger op på midtvejsevalueringen.

Dette betyder at evalueringen i stedet får karakter af en midtvejsevaluering, vi dermed kan anvende til at få læring omkring indsatsen indtil videre, som kan føre til justeringer og som vi, så vidt det giver mening, vil implementere i projektets kommende fase. Midtvejsevalueringen vil være færdig medio marts 2020 ifølge aftale med evaluator.

Revideret plan for projektet

Forår 2020

Naturbasen:

- Etablering af naturbase på Provstegården (NSV's nye grund), når byggetilladelsen er på plads. Der planlægges at bygge et større bålhus / overdække, som med tiden skal kunne udvides. NSV planlægger at bygge et bålhus til ca. 100.000 kr., hvor projektet betaler de 40.000 kr.
- STU pædagoger og elever besøger løbende Provstegården både før og efter naturbasen etableres.

Samarbejde med naturvejleder:

- Der er blevet ansat en ny naturvejleder i kommunen og der er afholdt møde mellem STU, naturvejlederne om projektet 22/11 2019. Naturvejlederne vil forsøge at være en del af projektet og skabe et blivende samarbejde mellem STU og Naturskolen, naturbaserne mm.
- STU pædagoger og elever forventer at besøge naturskolen en gang om ugen i foråret
- Naturvejlederne bliver en del af STUs DGI certificering, hvor pædagogerne klædes yderligere på til at lave aktiviteter i naturen med eleverne.
- Der planlægges tre dage i foråret hvor pædagoger og elever laver aktiviteter med naturvejlederne på den nye naturbase.

Samarbejde med foreninger:

- Forsat samarbejde med Næstved Skytteforening, hvor ca. 11 elever + pædagoger har træning i skytteforeningen en gang om ugen. Det skal udarbejdes en aftale om hvordan samarbejdet kan fortsætte efter projektets afslutning. Fx vha puljen "Foreningsliv for alle", som kan støtte med kontingent til elever op til 25 år.

- En gruppe elever fortsætter med at spinne når det er dårligt vejr og cykle når det er bedre vejr sammen med pædagogerne. Der skal arbejdes på brobygning til foreningens aktiviteter, når eleverne efterhånden bliver klar til det i samarbejde med Pingel MTB Race & Fun.
- Etablering af samarbejde med nye outdoorforeninger. Der afholdes møde med Røklubben Næstved 17/12 2019 og der tages kontakt til Enø Vandsport. STU undersøger mulighed for paintball / laser, discgolf samt klatring.
- Et mere organiseret samarbejde med foreningen "Vejen Frem" tages op igen.

Efterår 2020

- Naturbasen er etableret på Provstegården og STU har jævnligt aktiviteter i området.
- Der er etableret samarbejde med naturvejlederne i Næstved Kommune om årlige aktiviteter og løbende vejledning/inspiration samt mulighed for praktik for nogle elever.
- Der er etableret samarbejde med flere foreninger.

Oktober-december 2020

- Afsluttende evaluering af projektet varetages af DGI med udgangspunkt i midtvejsevalueringen. Evalueringen vil følge op på projektets mål og midtvejsevalueringens anbefalinger og vil tage afsæt i en dialog med foreningerne, STU personale og naturvejlederne.

Bilag 4

Interviewguide – PROJEKTGRUPPE/ARBEJDSGRUPPE

Overordnet forskningsspørgsmål: *Hvor kan man styrke en gruppe unge på STU's trivsel gennem forløb i naturen med tre konkrete indsatser: 1) Udviklingsforløb med pædagogisk personale, 2) Samarbejde med foreninger eller praktik hos naturvejleder og 3) Naturbase udviklingsproces?*

Underspørgsmål til delprojekt 1 – proces (projektgruppe)

- *Hvordan er de tre indsatser blevet implementeret?*
- *Hvordan har samarbejdet mellem forskellige aktører (fx pædagogisk personale og foreninger) været i udviklingen af de tre indsatser?*
- *Hvordan vurderer projektaktørerne implementeringen af de tre indsatser (bl.a. ift. deltagernes trivsel, naturforståelse)?*

TEMA	SPØRGSMÅL
Introduktion	TAK! (+ hvem er jeg) Interviewet optages (hukommelse), udtalelser anonymiseres Deltagelse er frivillig og jeres samtykke kan til enhver tid trækkes tilbage Formålet med interviewet er at høre, hvordan I har oplevet processen og arbejdet med projektet! % rigtige svar! <i>Et åbent/ærligt billede: De "gode" historier, som godt må være negative/udfordrende/vanskelige/svære</i> Varighed max 2 timer
Deltagerportræt	Fortæl kort om jer selv: Navn? Beskæftigelse? Hvorfor med i omkring projektet? Erfaring med naturen? (+ hvem mangler/andre involverede)
Projektbeskrivelse	Fortæl <u>kort</u>, hvad projektet går ud på og hvad jeres rolle i projektet har været: - Hvad er formålet med projektet? - Hvem er målgruppen generelt? Hvor mange elever (dreng/piger), pædagoger og foreninger har deltaget? - Hvad har forløbet bestået af? Hvad er tidsrammen? - Naturens rolle i forløbet?
Forandringsteori	Hvad er forandringsteorien blevet brugt til? Hvad er gået anderledes? Hvorfor? Hvor er I lykkedes ift. forandringsteorien? Hvorfor? - <u>Ressourcer</u> og <u>organisatoriske forudsætninger</u>? Har I haft de fornødne ressourcer? Har I opnået kontakt/samarbejde med foreninger/naturvejleder/NSV-STU? - <u>Aktiviteter</u>? Hvordan har I arbejdet med aktiviteterne? Er I nået i mål? Hvorfor - <u>Resultater</u>? Hvordan har I arbejdet med resultaterne? Er I nået i mål? Hvorfor - <u>Virknunger</u>? Kort (forventninger), mellem (håb) og lang (ønske) sigt? Hvordan har I arbejdet med virkningerne? Er I nået i mål? Hvorfor

Proces	Tænk over, hvordan processen og implementeringen er forløbet: - <u>Implementering</u>: Hvor er det gået med at implementere i forløbet? - <u>Organisering</u>: Hvordan har I organiseret jeres arbejde? Aktører? - <u>Samarbejde</u>: Hvordan har jeres samarbejde fungeret? Internt, med foreningerne, med naturvejleder, med pædagogerne? Hvad har været godt og udfordrende? Hvorfor? - <u>Andet</u>: I relation til processen?
Det udfordrende	Tænk over, hvad der har været godt og udfordrende/dårligt i projektet? Hvorfor? - Hvordan er det gået med at implementere projektet i praksis? Godt og udfordrende? - Hvilke oplevelser har været udfordrende eller direkte dårlige i forløbet (organisering, samarbejde, tværgående, arbejdsredskaber)? Hvorfor? - Forbinder I dele af forløbet med noget negativt? Hvorfor? Hvordan kunne dette ændres?
Betydning	Har I mærket nogen forandring hos eleverne gennem forløbet? Hvilke? Hvorfor? Hvilken betydning har projektet haft for elevernes trivsel og naturforståelse? Har projektet været med til at styrke deres trivsel og naturforståelse? Hvordan? Hvorfor? - <u>Uddannelse</u>: Hvilken betydning har det haft, at det pædagogiske personale har gennemgået DGIs certificering? - <u>Aktiviteter</u>: Hvordan har I anvendt aktiviteter projektet? Hvilken betydning vurderer I, at aktiviteterne har haft for eleverne? - <u>Natur</u>: Hvordan har I anvendt naturen i projektet (fx luft, lys, plads, vejr mm.)? Hvilken relation har eleverne haft til naturen (forandring før/efter)? Hvilken betydning vurderer I, at naturen har haft for forløbet og eleverne (naturlæde, naturopfattelse)? - <u>Social</u>: Hvordan har I anvendt sociale faktorer i projektet (fx nye relationer, fællesskab, samhørighed, social støtte mm.)? Hvilken betydning vurderer I, at de sociale faktorer har haft for forløbet og eleverne? - <u>Formålet</u>: Hvilken virkning oplever I, at projektet har haft? Er målet nået? Hvordan/hvorfor? - <u>Andet</u>: Er der andet i relation til projektet, som I vurderer, har haft særlig betydning for deltagere? Hvilket? Hvordan? - <u>Fremtid</u>: Hvad skal der ske fremadrettet? Hvad vil I gøre anderledes – med den viden, I har nu? Hvorfor?
Perspektiver	
Afrunding	Er der noget, I mangler at få sagt? TAK for jeres deltagelse!

Bilag 5

Interviewguide – PÆDAGOGER

Overordnet forskningsspørgsmål: *Hvor kan man styrke en gruppe unge på STUs trivsel gennem forløb i naturen med tre konkrete indsatser: 1) Udviklingsforløb med pædagogisk personale, 2) Samarbejde med foreninger eller praktik hos naturvejleder og 3) Naturbase udviklingsproces?*

Undersørgsmål til delforløb 1 – proces (foreninger)

- *Hvordan er de tre indsatser blevet implementeret?*
- *Hvordan har samarbejdet mellem forskellige aktører (fx pædagogisk personale og foreninger) været i udviklingen af de tre indsatser?*
- *Hvordan vurderer projektaktørerne implementeringen af de tre indsatser (bl.a. ift. deltagernes trivsel, naturforståelse)?*

TEMA	SPØRGSMÅL
Introduktion	TAK! (+ hvem er jeg) Interviewet optages (hukommelse), udtalelser anonymiseres Deltagelse er frivillig og jeres samtykke kan til enhver tid trækkes tilbage Formålet med interviewet er at høre, hvordan I har oplevet processen og arbejdet med projektet! % rigtige svar! <i>Et åbent/ærligt billede: De "gode" historier, som godt må være negative/udfordrende/vanskelige/svære</i> Varighed max 2 timer
Deltagerportræt	Fortæl kort om jer selv: Navn? Beskæftigelse på skolen? Hvorfor med i/omkring projektet? Erfaring med naturen? (+ hvem mangler/andre involverede)
Projektbeskrivelse	Fortæl <u>kort</u>, hvad projekt(er) har gået ud på og hvad jeres rolle i projektet har været: - Hvad er formålet med projektet? - Hvem er målgruppen generelt? Hvor mange elever har deltaget (dreng/piger)? - Hvad har forløbet bestået af? Hvad er tidsrammen? - Naturens rolle i forløbet?
DGI-certificering	Hvilken betydning har DGI-certificeringen haft for jer? Hvilken betydning har det haft for forløbet og for eleverne? Re-certificering?
Proces	Tænk over, hvordan processen og implementeringen er forløbet: - <u>Implementering</u>: Hvor er det gået med at implementere i forløbet? - <u>Organisering</u>: Hvordan har I organiseret jeres arbejde? Aktører? - <u>Samarbejde</u>: Hvordan har jeres samarbejde fungeret? Internt, med foreningerne, med naturvejleder, med DGI? Hvad har været godt og udfordrende? Hvorfor? - <u>Andet</u>: I relation til processen?

Det udfordrende	Tænk over, hvad der har været godt og udfordrende/dårligt i projektet? Hvorfor? - Hvordan er det gået med at implementere projektet i praksis? Godt og udfordrende? - Hvilke oplevelser har været udfordrende eller direkte dårlige i forløbet (organisering, samarbejde, tværgående, arbejdsredskaber)? Hvorfor? - Forbinder I dele af forløbet med noget negativt? Hvorfor? Hvordan kunne dette ændres?
Betydning	Har I mærket nogen forandring hos eleverne gennem forløbet? Hvilke? Hvorfor? Har deltagelsen i projektet haft betydning for elevernes trivsel/naturg.? - <u>Uddannelse</u>: Hvilken betydning har det haft, at I har gennemgået DGIs certificering? - <u>Aktiviteter</u>: Hvordan har I anvendt aktiviteter projektet? Hvilken betydning vurderer I, at aktiviteterne har haft for forløbet og deltagerne? - <u>Natur</u>: Hvordan har I anvendt naturen i projektet (fx luft, lys, plads, vejr mm.)? Hvilken relation har deltagerne haft til naturen (forandring før/efter)? Hvilken betydning vurderer I, at naturen har haft for forløbet og deltagerne (naturlæde, naturopfattelse)? - <u>Social</u>: Hvordan har I anvendt sociale faktorer i projektet (fx nye relationer, fællesskab, samhørighed, social støtte mm.)? Hvilken betydning vurderer I, at de sociale faktorer har haft for forløbet og deltagerne? - <u>Formålet</u>: Hvilken virkning oplever I, at projektet har haft? Er målet nået? Hvordan/hvorfor? - <u>Andet</u>: Er der andet i relation til projektet, som I vurderer, har haft særlig betydning for deltagerne? Hvilket? Hvordan? - Hvordan bliver brugen af naturen en del af jeres DNA på STU? En iboende tankegang i jeres arbejde med eleverne? Hvordan skaber I en kulturændring, hvor I for alvor rykker noget? Hvad skal der til? - <u>DGI</u>: Hvilket udbytte har I fået af samarbejdet med DGI? Hvilket udbytte har I fået af at deltage i projektet STU – I bevægelse med naturen? - <u>Fremtid</u>: Hvad ville I gøre anderledes – med den viden, I har nu? Hvorfor? Hvordan ville det påvirke projektet?
Perspektiver	
Afrunding	Er der noget, I mangler at få sagt? TAK for jeres deltagelse!

Bilag 6

Interviewguide – FORENINGER

Overordnet forskningsspørgsmål: *Hvor kan man snyke en gruppe unge på STUs trivsel gennem forløb i naturen med tre konkrete indsatser: 1) Udviklingsforløb med pædagogisk personale, 2) Samarbejde med foreninger eller praktik hos naturvejleder og 3) Naturbase udviklingsproces?*

Undersøgelsesmål til delprojekt 1 – proces (foreninger)

- Hvordan er de tre indsatser blevet implementeret?
- Hvordan har samarbejdet mellem forskellige aktører (fx pædagogisk personale og foreninger) været i udviklingen af de tre indsatser?
- Hvordan vurderer projektaktørerne implementeringen af de tre indsatser (bl.a. ift. deltagernes trivsel, naturforståelse)?

TEMA	SPØRGSMÅL
Introduktion	TAK! (+ hvem er jeg) Interviewet optages (hukommelse), udtalelser anonymiseres Deltagelse er frivillig og jeres samtykke kan til enhver tid trækkes tilbage Formålet med interviewet er at høre, hvordan I har oplevet processen og arbejdet med projektet! % rigtige svar! <i>Et åbent/lært billede: De "gode" historier, som godt må være negative/udfordrende/vanskelige/svære</i> Varighed max 2 timer
Deltagerportræt	Fortæl kort om jer selv: Navn? Beskæftigelse? Hvorfor med i/omkring projektet? Erfaring med naturen? (+ hvem mangler)
Projektbeskrivelse	Fortæl <u>kort</u>, hvad jeres del/rolle i projekt(er) har været: - Hvad er det særlige ved jeres forening? - Hvem er målgruppen generelt? Hvor mange elever har deltaget (dreng/piger)? - Hvad har forløbet i foreningen bestået af? Hvad har jeres formål med forløbet været? - Naturens rolle i foreningen?
Proces	Tænk over, hvordan aktiviteterne og projektet er forløbet: - <u>Implementering</u>: Hvor er det gået med at implementere foreningerne i forløbet? - <u>Organisering</u>: Hvordan har I organiseret jeres arbejde? Aktører? - <u>Samarbejde</u>: Hvordan har jeres samarbejde fungeret? Internt, med skolen, med DGI? Hvad har været godt og udfordrende? Hvorfor? - <u>Overførsel</u>: Erfaringer, som I kan give videre til andre foreninger, der gerne vil indgå i et samarbejde? - <u>Andet</u>: I relation til processen?

Det udfordrende	Tænk over, hvad der har været godt og udfordrende/dårligt i projektet? Hvorfor? - Hvordan er det gået med at implementere projektet i praksis? Godt og udfordrende? - Hvilke oplevelser har været udfordrende eller direkte dårlige i forløbet (organisering, samarbejde, tværgående, arbejdsredskaber)? Hvorfor? - Forbinder I dele af forløbet med noget negativt? Hvorfor? Hvordan kunne dette ændres?
Betydning	Har I mærket nogen forandring hos eleverne gennem forløbet? Hvilke? Hvorfor? Har deltagelsen i jeres forening haft betydning for elevernes trivsel? - <u>Aktiviteter</u>: Hvordan har I anvendt aktiviteter projektet? Hvilken betydning vurderer I, at aktiviteterne har haft for forløbet og deltagerne? - <u>Natur</u>: Hvordan har I anvendt naturen i projektet (fx luft, lys, plads, vejr mm.)? Hvilken relation har deltagerne haft til naturen (forandring før/efter)? Hvilken betydning vurderer I, at naturen har haft for forløbet og deltagerne (naturlæde, naturopfattelse)? - <u>Social</u>: Hvordan har I anvendt sociale faktorer i projektet (fx nye relationer, fællesskab, samhørighed, social støtte mm.)? Hvilken betydning vurderer I, at de sociale faktorer har haft for forløbet og deltagerne? - <u>Formålet</u>: Hvilken virkning oplever I, at projektet har haft? Er målet nået? Hvordan/hvorfor? - <u>Andet</u>: Er der andet i relation til projektet, som I vurderer, har haft særlig betydning for deltagerne? Hvilket? Hvordan?
Perspektiver	- <u>DGI</u>: Hvilket udbytte har I fået af samarbejdet med DGI? Hvilket udbytte har I fået af at deltage i projektet STU – I bevægelse med naturen? - <u>Fremtid</u>: Hvad ville I gøre anderledes, hvis I skulle lave projektet i dag – men den viden, I har nu? Hvorfor? Hvordan ville det påvirke projektet?
Afrunding	Er der noget, I mangler at få sagt? TAK for jeres deltagelse!

Bilag 7

Interviewguide – ELEVER

Overordnet forskningsspørgsmål: *Hvor kan man styrke en gruppe unge på STUs trivsel gennem forløb i naturen med tre konkrete indsatser: 1) Udviklingsforløb med pædagogisk personale, 2) Samarbejde med foreninger eller praktik hos naturvejleder og 3) Naturbase udviklingsproces?*

Undersørgsmål til delprojekt 2 – betydning (elever)

- *Hvilken betydning har projektet haft for de deltagende elevernes trivsel?*
- *Hvilke dele af projektet har haft særlig betydning for dem i forhold til deres trivsel (fx aktiviteterne, foreningstilknytning, lærerne, instruktørerne, naturen, det særlige sted)?*
- *Hvordan bidrager projektet til at øge elevernes naturforståelse?*

TEMA	SPØRGSMAÅL
Introduktion	TAK! (+ hvem er jeg) Interviewet optages (hukommelse), udtalelser anonymiseres Deltagelse er frivillig og jeres samtykke kan til enhver tid trækkes tilbage Formålet med interviewet er at høre, hvordan I har oplevet at deltage i projektet og om I har oplevet forandringer i relation til: naturen(forståelse), trivsel <i>Et åbent/ærligt billede: De "gode" historier, som godt må være negative/udfordrende/vanskelige/svære</i> Varighed max 30-60 min
Deltagerportræt	Fortæl kort om jer selv: Navn? Alder? Hvor længe har I gået på skolen? Hvilken linje? Erfaring med naturen?
Betydningsfulde oplevelser HUSK: Kan deltagere skrive? → JEG SKAL IKKE SE DET! BARE TIL EGET BRUG	ØVELSE: Skriv 1-2 gode oplevelser/situationer ned, som du har haft under forløbet og som har haft betydning for dig. Fortæl om disse oplevelser. - Hvorfor har du netop valgt denne oplevelse? Hvad er det særlige? Hvilken betydning har oplevelsen haft for din trivsel? Fortæl med egne ord. Kommentarer og tanker fra de andre deltagere (+ interviewet). - Hvad tænker I andre, når I hører om oplevelsen? Har I det på samme måde? Er det noget I kan genkende? Har det også haft særlig betydning for jer? Hvorfor/Hvorfor ikke?
Det særligt betydningsfulde HUSK: Kan deltagere skrive? (Ikke for at være fordomsfuld).	ØVELSE: Hvad har du oplevet som særligt betydningsfuldt i forløbet? Rundvis præsentation; Uddyb; Giv eksempler; Har I andre samme oplevelse? HUSK: Vær åben over for deres perspektiver, så samtalen ikke bliver styret af de valgte temaer. - <u>Aktiviteterne</u>: Hvilke aktiviteter har der været i forløbet? Hvordan har du oplevet at deltage i aktiviteterne? Har nogle af aktiviteterne være mere betydningsfulde/vigtige for dig end andre? Hvorfor? Flere/færre aktiviteter, andre aktiviteter?

	- <u>Naturen</u>: Hvor har aktiviteterne fundet sted (konkret placering)? Hvad har det betydet for dig, at aktiviteterne har forgået udendørs/i naturen? Hvordan har du oplevet det? Er der et sted, som har været mere betydningsfuldt for dig end andre steder? Hvorfor? - <u>Fællesskab</u>: Hvordan har du oplevet fællesskabet omkring aktiviteterne? Hvilken betydning har det sociale/fællesskabet haft for dig? Hvorfor? - <u>Lærere/pædagoger</u>: Hvem har været tilknyttet forløbet og aktiviteterne? Hvilken betydning har underviserne/lederne/pædagogerne haft for dig? Hvad har de gjort, som du har oplevet som særlig betydningsfuldt for dig? - <u>Foreninger/instruktører</u>: Hvilke foreninger har været en del af projektet? Har du været hos foreningerne? Hvordan har det været? - <u>Andet</u>: Andet omkring projektet/forløbet som også har haft betydning for dig?
Oplevet forandring	Har forløbet påvirket dig? Hvordan har forløbet påvirket/forandret dig? Hvorfor? Hvordan kommer dette konkret til udtryk? Eksempler HUSK: Tilføj deres perspektiver, så samtalen ikke bare bliver styret af de valgte temaer. - <u>Mental forandring</u>: Hvordan har oplevelsen påvirket/forandret din mentale tilstand (fx mere overskud, mindre stress, glattere)? Hvordan kommer dette til udtryk i hverdagen? - <u>Fysisk forandring</u>: Hvordan har oplevelsen påvirket/forandret din fysiske tilstand (fx lettere ved at udføre daglige opgaver hjemme, gå på trapper, træne)? Hvordan kommer dette til udtryk i hverdagen? - <u>Social forandring</u>: Hvordan har oplevelsen påvirket/forandret din sociale tilstand (fx flere venner, lyst til at være sammen med andre, turde snakke og byde ind i sociale sammenhænge, mobning, mindre ensomme, tillid)? Hvordan kommer dette til udtryk i hverdagen? - <u>Personlig forandring</u>: Hvordan har oplevelsen påvirket/forandret dit syn på dig selv (fx selvovervindelse, self-efficacy, læring)? På hvilket område har forandringen været størst? Hvorfor? Hvad har især haft betydning for, at du har oplevet en forandring?
Naturforståelse	Har forløbet forandret din relation til naturen? Hvordan? Hvorfor? (fx naturglæde, ændret naturopfattelse, naturforståelse)?
Det udfordrende	Har der været udfordrende eller direkte dårlige oplevelser i forløbet (aktiviteterne, naturen, fællesskabet, underviserne, organisering, andet)? Konkrete eksempler! Hvordan? Hvorfor? - Forbinder du dele af forløbet med noget negativt? Hvorfor? Hvordan kunne dette ændres?
Fremtidsperspektiv	Overførbarhed: Tro du, at du tage noget af det, som du har lært, med i andre situationer i hverdagen? Hvordan kommer det til udtryk? Kan du give eksempler på det? Hvordan tænker du, at du eventuelt vil/kan bruge naturen i fremtiden? Fastholdelse: Hvad kommer der til at ske, når du stopper på skolen? Hvordan forestiller du dig, at du kan holde fast i de gode forandringer, hvis du har oplevet disse? Giv konkrete eksempler?
Afrunding	Er der noget, I mangler at få sagt? TAK for jeres deltagelse!

Serien MOVEMENTS

Download publikationer i rapportserien på CISC's hjemmeside: www.sdu.dk/cisc

- 2020:3 Astrid Ishøi, Trine Top Klein-Wengel og Søren Andkjær. "Naturen kan meget, men den kan ikke det hele". Kvalitativ evaluering af Sund By Netværkets projekt Krop og bevægelse i Naturens Rige.
- 2020:2 Birgitte W. Dalgas, Nicoline Klokke, Nadia K. Rasmussen, Thomas V. G. Bredahl og Karsten Elmose-Østerlund. Det kvalitative forstudie i 'Danmark i Bevægelse'. Motivation og muligheder.
- 2020:1 Trine Top Thagaard Wengel, Astrid Ishøi og Søren Andkjær. "Naturen kan noget særligt" – kvalitativ evaluering af Friluftsrådets projekt Sund i Naturen.
- 2019:11 Marlene Rosager Lund Pedersen, Birgitte Westerskov Dalgas, Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen. Idræt, fritid og kultur i Vordingborg Kommune - aktiviteter og faciliteter.
- 2019:10 Jan Arvidsen, Mathilde Skov Kristensen, Karsten Elmose-Østerlund og Evald Bundgård Iversen. Gode rammer for rekreativt shelterfriluftsliv - brug, motiver og præferencer.
- 2019:9 Trine Top Thagaard Wengel og Søren Andkjær: Natur og friluftsliv i sundhedsindsatsen – et review af viden fra praksis.
- 2019:8 Bjarne Ibsen: Frivilligt arbejde i Vordingborg kommune.
- 2019:7 Lise Specht Petersen: Legeskibet - en forskningsbaseret evaluering.
- 2019:6 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Foreninger og frivillige i samspil med kommunale institutioner og forvaltninger 2018.
- 2019:5 Jens Høyer-Kruse, Evald Bundgård Iversen og Peter Forsberg: Idrætsanlægs fysiske tilstand i Danmark.
- 2019:4 Peter Mindegaard: Dansk Squash - foregangsmænd, foreninger og forbund.
- 2019:3 Bjarne Ibsen: Foreningslivet i Næstved Kommune. Analyse af Næstved Kommunes foreningsundersøgelse.
- 2019:2 Marlene Rosager Lund Pedersen, Birgitte Westerskov Dalgas og Bjarne Ibsen. Organiseringen af 'Hold Hjernen Frisk'
- 2019:1 Christian Røj Voldby, Christina Meisner Jørgensen og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af Idrætspuljen under Åben Skole i Odense Kommune.
- 2018:6 Jens Høyer-Kruse, Christian Røj Voldby, Bjarne Ibsen og Christina Meisner Jørgensen: Idræt, fritid og kultur i Roskilde Kommune - aktiviteter og faciliteter.
- 2018:5 Christina Meisner Jørgensen og Bjarne Ibsen: Fællesskaberne i Rigtige Mænd.
- 2018:4 Jens Høyer-Kruse, Christian Røj Voldby, Bjarne Ibsen og Marlene Rosager Lund Pedersen: Børn og voksnes deltagelse i idræts-, fritids- og kulturaktiviteter i Faxe Kommune.
- 2018:3 Jens Høyer-Kruse, Christian Røj Voldby, Bjarne Ibsen og Marlene Rosager Lund Pedersen: Børn og voksnes deltagelse i idræts-, fritids- og kulturaktiviteter i Næstved Kommune.
- 2018:2 Lise Specht Petersen: En forskningsbaseret undersøgelse af MY PLAYGROUND: Et midlertidigt legende byrum etableret i fire byer i forbindelse med Europæisk Kulturhovedstad Aarhus 2017.
- 2018:1 Bjarne Ibsen, Marlene Rosager Lund Pedersen og Ann Sophia Bertelsen: Hjerteforeningens patientstøtteordning.
- 2017:8 Birgitte Westerskov Pedersen, Søren Andkjær og Jan Toftegaard Støckel: Evaluering af Naturprojektet. Sundheds- og beskæftigelsesprojekter i Furesø og Kerteminde.
- 2017:7 Jens Høyer-Kruse, Evald Bundgård Iversen og Peter Forsberg: Benyttelse og brugertilfredshed i idrætsanlæg.
- 2017:6 Søren Andkjær og Vagn Adler Sørensen: Grejbanker i Danmark – betydning for friluftsliv, udvikling og fremtidsperspektiver.

- 2017:5 Evald Bundgård Iversen, Peter Forsberg og Jens Høyer-Kruse: Organisering og ledelse af idrætsanlæg i Danmark.
- 2017:4 Bjarne Ibsen, Michael Fehsenfeld, Lise Specht Petersen, Klaus Levinsen og Evald Bundgård Iversen: 16 cases med samarbejde mellem kommunale institutioner og civile aktører.
- 2017:3 Søren Andkjær og Astrid Hadberg: Sociale mødesteder i naturen. Kvalitative casestudier af udendørs steder for børn og unge.
- 2017:2 Klaus Levinsen og Bjarne Ibsen: Foreningers samarbejde med kommunale institutioner.
- 2017:1 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige - omfang, holdninger og udfordringer.
- 2016:4 Karsten Elmoose-Østerlund og Christian Røj Jørgensen: Undersøgelse af foreningsudvikling med 'DM i foreningsudvikling' som case.
- 2016:3 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Unge, foreninger og demokrati.
- 2016:2 Søren Andkjær, Jens Høyer-Kruse og Jan Arvidsen: Børn og unges hverdagsfriluftsliv.
- 2016:1 Jens Høyer-Kruse, Peter Forsberg, Christian Gjersing Nielsen og Casper Due Nielsen: Undersøgelse af idræt- og fritidsfaciliteter i Lejre Kommune.
- 2015:10 Signe Højbjerg Larsen, Lise Specht Petersen, Bjarne Ibsen og Ilir Hasani: Parkourfaciliteter i Danmark.
- 2015:9 Jens Høyer-Kruse, Trygve Laub Asserhøj og Casper Due Nielsen: Skoleelevers og voksne borgeres deltagelse i idræts- og fritidsaktiviteter i Greve Kommune.
- 2015:8 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: Klubhusets betydning for idrætsforeningerne og deres medlemmer.
- 2015:7 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2013-2014.
- 2015:6 Bjarne Ibsen, Karsten Østerlund og Hans-Peter Qvist: Foreningsdeltagelse og frivilligt arbejde - betydning for demokratisk deltagelse.
- 2015:5 Karsten Østerlund, Bjarne Ibsen, Anne Sofie Berg og Sandra Christiansen: Muligheder og barrierer for forankring af Projekt Fokus.
- 2015:4 Bjarne Ibsen, Heidi Trankjær Bøndergaard og Peter Mindegaard: Evaluering af Projekt Fritids-pas i Fredericia Kommune.
- 2015:3 Lise Specht Petersen: Aktivitetsoaser i Rudersdal Kommune.
- 2015:2 Kirsten Kaya Roessler (red.): Arkitektur og Psykologi: Casestudier i sygehuse, arbejdspladser og byrum.
- 2015:1 Bjarne Ibsen, Maja Pilgaard, Jens Høyer-Kruse og Jan Toftegaard Støckel: Pigers idrætsdeltagelse: Hvorfor er der så mange piger, der ikke går til idræt?

Se alle tidligere Movements udgivelser her:

https://www.sdu.dk/da/om_sdu/institutter_centre/c_isc/publikationer/movements